

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžeje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalitą eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje T i l ž e j e.
(Tilsit, Ostpreussen.)

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Už ką mes lenkams turime būti dėkingi
arba nedėkingi?

II.

Svarbiausės tamė daigtas, tai jegut jie mūs butu išmokinę, kaip mes turime žemę apdyrbti, jegut jie mums butu davę tokias javų sėklas, kurių lietuviai nepažinojo, jegut jie butu mūs amatų išmokinę. Abelnai sakant, nieko iš to mes nuo anų neapturėjome — už taigi ir nežinome, už ką aniems dėkingais buti. Ir taip, kaip mūsų kalbos žodžiai rodo, mes be lenkų žinojome, kas tai yra rugiai, kviečiai, miežiai, žirniai, pupos ir t. t. Be lenkų mes mokėjome sav duoną iškepti. Toliaus — padarynes dėl žemės apdirbimo mes taip-pat turėjome savasias ir anų nuo lenkų nereikalavome. Žodžiai: arklys, žagrė, akečios yra grynai lietuviški ir nė truputį nepanašūs į lenkiškus: socha, lemiesz, brona. Toliaus žodžiai: kyrvis plaktukas — taip-pat grina lietuviški ir nė trupučio į lenkiškus topor, młot nepanašūs, rodo, kad dailidystės ir kalvystės mūs lenkai taip-pat ne mokino, bet, jog mes tuos amatus nuo seno patys mokėjome. Iš tikro žodžiai: namai, trioba, rumas, stogas visiškai nepanašūs į lenkiškus žodžius dom, dach. Lietuvių šiandiniai stogai, yra taip garsus, kad ir šiandien architektūros kursuose, skaitomuose augštesnėse mokslavietėse — tie stogai iki šiandien vadinasi lietuviškais — ir tokius stogus jus rasite ne vien po Lietuvą, bet ir po Bałtgudiją ir po Lenkiją. Taigi kieno civilizacijos čia įveikimas? Juk-gi ne lenkiškos! Jegut jus busite Bałtgudijoje! — tai tenbałtgudžių paklauskite, kame jie javus džiovin? — „U jovne, panoczku“, atsakys. Tada, jegut kas bałtgudžius išmokino javus džiovinti, tai greičiaus lietuviai, neng lenkai, nės pas mūs trioba dėl javų džiovinimo jauja vadinasi, o pas lenkus osieć. — Žodžiai: marškiniai, kelinės, drobė, gelumbė, milas, triynyčiai — aiskei rodo, jog mes iki tų laikų, kaip su lenkais susidėjome — mokėjome apsitaisyti ir nuogi, kaip lenkai norėtu, nevaikšiojome. To-

liaus, gal-gi lenkai davė mums nuomonį apie tą, kas tai do daigtai: auksas, plienas, varis, žalvaris? Vel-gi atsakau, jog tie žodžiai grina lietuviški ir nė truputį nepanašūs į žodžius: zloto, stal, miedz ir mosiadz. Tikiu, jog dabar, kada aišku, jog be lenku galėjome turėti numanymą apie auksą, varį ir plieną — taigi gal jie duos man liuosybę tvirtinti, kad ir apie geležį su sidabru taip-pat be anų galėjome žinoti ir žinojome. Gal-gi mums lenkai davė numanimą apie tą, kas tai yra do daigtas apvyniai ir ałus? Jegut taip butu buvę, tai tuos daigtus butume vadinę žodžiais labiaus į chmiel ir pivo panašiais, neng dabar vadiname. Tikiu, kad kiekvienas iš mūsų gerai žino, jog mes be lenkų žinojome, kas tai yra arklys, višta, šuva etc., jog mes be anų žinojome, kas tai do daigtas obuolys, šermukšhis etc. Murus mes taip-pat ir be lenkų statyti mokėjome. Jegut griuvenų ir dabar daugelio Lietuvos vietose tebrioksančių nerokuosime, tai yra gerai žinoma, kad m. 1265 kunjgaikštis Geraimantis Vilniuj' pastatė stambeldišką muro žinyčią, kurios ilgumas buvo 150 uolakėių ir aukštumas 15 uolakėių. Dalį tos žinyčios, iš kur kurėjų-kurėjas žmonėms dievaiečių norą skelbė, dar ir dabar tebėra kaipo apatinė apskritoji dalis varpnyčios, prie Vilniaus katedros stovinčios.

Ir taip, ant galo pagalios, dar vieną klausimą sau užduokime: jegut lenkai medegiškai mums nieko negalėjo duoti, tai gal-gi jie dvasiškai už mus augštesni buvo? Tas taip jau ne. Idant aš geriaus galėčiau buti suprastas — truputį ilgiaus ir plačiaus tą dalyką paaiškinsiu. —

Lenkai mums užmetinėja, kad mes savo raštų neturime. Klausiu, kokie-gi lenkų raštai buvo valandoj' susivienijimo dviejų tautų? Atsakan, nė joki! Tada knygų spaudimas dar Gutenbergo išrastas nebuvo. Visas gangreit rašimas eidavo beveik tik kanceliarijose kaip lenkų karalių, taip ir mūsų didžių kunjgaikščių. Ne vien lenkų karaliai gromatomis su svetimomis viešpatystėmis susinešdavo, bet tą pat darydavo — ir tai labai plačiai ir mūsų kunjgaikščiai. Iš

Vilniaus gromatos skrysdavo į visus svieto kraštus: į Rymą, į Lenkiją, į Hanzą, į Marienburgą, į Pleskavą, Nangardį, Maskvą ir t. t. Gromatos visai buvo rašomos — ir lotyniškai, ir vokiškai, ir gudiškai, bet-gi dangiausiai lotyniškai, nes ši paskutinė kalba, tuose laiknose, buvo skaitoma už kalbą tarptautišką susinesimų. Iš to mes galime suprasti, jog kaip su lotyniška kalba, taip ir su jos raidėmis, kurias potam, su menka atmaina už savasias palaikėme, mes pirmiaus buvome susipažinę, neng su lenkais susijungėme. Iki šiol mes su lenkais dvasiškai lygus esame, bet toliaus eina skirtumas. Lenkija jau apie pusę tūkstančio metų buvo krikščioniška, mes-gi stambeldžiai dar buvome. Visa laimė, kurią su savimi neša mokslas Išganytojas jau seniai ant lenkų išpilta buvo, mes-gi dar to angšto mokslo pas savę neturėjome; tas mokslas po visą mūsų tautą dar nebuvo prasiplatinęs. Mes patys to mokslo jieškojome, mes patys išradome progumą, kaip ant galo pagalios tą mokslą įgyti. Mes jį įgyjome su lenkais susivienijant Tada iškart lenkai galvas pakėlė ir šaukė: — ei, jus stambeldžiai netikeliai! ar-gi jums su mumis nuo seno katalikais lygintis? Ir čia narsus lietuviai kruptelėjo, pasijautė dvasiškai pamuštais ir nuo to laiko prasidėjo baisiausios vetrų-vetros, kurios mūsų tautą suardė. Tos vetrų-vetros tuom dar baisesnes buvo, kad mes ir justį nejutome, kaip mūsų tauta suardyta tape. Visas viršus tape suardytas, liko tik vieni pamatai, liko prasti žmoneliai, kurie, progumo neturėdami su lenkais susieiti — liko lietuviais. Visi mūsų didžiunai ir visi gangreit kunigai, nuo savo tautos atsiskyrė ir tapo atskalonais, naujai iškeptais lenkais. Kitų neprimenant, gana bus Radvilius (Radziwillus) priminti, tuos Radvilius, kuriais šiandien lenkai puošiasi, o kurie nuo Lizdeikos, angščiausio mūsų kurejų-kurejo paeina

Taip, tas teisybė, jog lenkai tuom už mus buvo angštesni, jog jau nuo keliato šimtmečių katalikais buvo — ir tiktai tuom, bet ne kuom kitu. Jie buvo už mus angštesni, sakau dar sykį, tiktai tuom, ką galėjo krikščionystė ir jos mokslas duoti — dangiaus-gi niekuom. Medegiškai ir dvasiškai, krikščionystę išskiriant, mes su jais lygus buvome. Bet ką aš sakau! Mes daug stipresni buvome ir turtingesni. Mūsų tada viešpatystė, trunkdamasi nuo pakraščių Baltiko iki Juoduju jurių, buvo pusketvirto karto didesnė už visą Lenkiją ir per tą daug dangiaus kareiviškų spėkų turėti galėjo. Tai-gi ir aiški priežastis, delko lenkai po mūsų sparnu glaudėsi, norėjo su mumis susivienyti. Tai del jų tikras radyns buvo. Kviečiant pas savę Jagailį, jie gerai žinojo, ką daro, nes pirmiaus jau lenkų karalius, Wladislawas Lokietek, tą jau išmėginęs buvo, savo sunų Kazi-

mierą su Gedimino duktere Aldona apvedsidamas. Va kaip tą atsitikimą aprašo garsus mūsų Daukantas.

„Wladislawas regėdamas, jog galėmis savo vieno križiavinių nenuveiks, norėjo kaip įmanydamas susibendrauti su lietuvių karinga tauta, kurios galybės garsas užė jau visoj' pasaulej' Todel Wladislawas Lokietek, geisdamas su tais vyrais pasibendrauti, išleido siuntinius į Vilnių pas Gediminą, išakęs pyršti jo dukterį Aldoną savo sunui vienturėiui, 15 metų turenčiam. Gediminas su didele išėime ir iškelme priėmė siuntinius savo buvynėj', vaišino juos ir ragino, kaip reikiant. Pradėjus dukterį pyršti, Gediminas negyne jos leisti, vyldamas tuom pasigentinimu dar didesnei savo ukę pastiprinsęs ir kokeme atsitikime turėšęs pagelbą ben nuo vieno krikščioniško karaliaus, todel dukterį pažadėjo (m. 1325) ir ukvaisdžius pargėre. Gediminas, dar didindamas kraitį savo dukters, pažadėjo piršlems 40.000, pagal kitus 24.000, lenkų kalinių Lietuvoj' vergaujenėjų namon paleisti, kad jie Aldoną savo karalienę namon sektu

„Kas aprašys tą linksmybę, koke tuo kartū lenkų žemėj' rados, kas apsakįs džiaugsmą kalinių namon grįžtančių? Lietuviai, pirma visusmarkiausi jų priešinikai, gentimis pastojo. Motinos, tėvai, broliai, seserys ir mergaites bėgo ant vieškelių sveikinti tėvus, brolius ir jaunikius iš verguvės grįžtančius. Atkeliavus Aldonai į Kriokavą, lenkų tėvynę, Wladislawas karalius savo rumo priangoj', su savo didžiunnais, sveikindamas gražią lietuvę, savo marčią, įdavė ją jos vyrui, karalaičiui Kazimierui. Ryta metė Aldona, ant krikšto Ona įvarduota, pirmoji prisiekė pas krikščionių altorių žmona karalaičio buti. Kas apsakįs tą džiaugsmą, koksai tenai ne vien pačioj' buvynėj', bet ir visoj' karalystėj' buvo. Kaliniai vieni milavo savo motinas, senus tėvus, kiti brolius, seserys, kiti glaudė prie savės meilingus kudikius ir pačias, kurių buvo išsilgę. Pats Wladislawas iš to džiaugsmo, ant paminėjimo tos linksmos dienos, įrengė žvaigždę Baltojo erelio, kurę iki sios dienos galunai ir didžiunai Lenkų ir Lietuvos tebdėve, o su Gediminu sądoras padarė iš vieno kariauti križiavinius ir kitus neprietelius lenkų ir lietuvių.“

Ir taip, ant galo pagalios drįstame sakyti:

1° jog Lietuva, valandoj' su Lenkija susidraugavimo, buvo už aną gangreit keturius kartus didesnė ir už aną medegiškai imant stipresnė.

2° jog Lenkija, valandoj' su Lietuva susivienijimo, nieko kito Lietuvai negalėjo duoti, kaip tik krikščionišką tikėjimą, kurs jau Lietuvoj' ir be to buvo žinomas;

3° jog Lenkija be Lietuvos butu nuo križiavinių pamušta.

Iš to mes matome, jog valandoj' susivienijimo, greičiaus Lenkija turėjo būti Lietuvai dėkinga, neng mes aniems — jegut tiktai apie dėkingumą gal būti kalba. —

Toliaus eina klausymas, už ką-gi po susivienijimui mes lenkams turėtumėme būti dėkingi? Lenkai sako, už civilizaciją. Bet aš gi drįstu sakyti, kad anie mūsų krašte civilizaciją užlaikė. Tą aš tvirtinu ant šių pamatu pasiremdamas:

Matėme, jog valandoj' susivienijimo, krikščionystę išskiriant, Lenkija nieko kito gero mums negalėjo duoti. Jegut iš kur mes civilizaciją sememe, tai iš vakarines Europos, su kuria, tame dalyke, iki 1386 metų mūsų didi kunjgaikščiai nuolatai turėdavo susinesimus, ir iš ten šviesius amatinikus kviesdavo, visokes geradėjystes jiems prižadėdami, jaib tik atvažiuotų. Taip Gediminas vienoj' iš augščiaus paminėtų gromatų ir rašytą iš Vilniaus m. 1323 į Vokietijos miestus, sako: „Visi atėjūnai gaus liuosybes arba privilegijas Rigos miesto, jegut jie kitų geresnių neišmanys.“ Jis tokių gromatų į Lenkiją neleido, o tai delto, kad iš ten mes neturėjome ko semti. Todėl iki nesenų laikų gangreit visi mūsų miestai ir miesteliai turėjo provas vokiškųjų miestų, bet ne lenkiškųjų. Tas knoaiškiansei rodo, iš kur mes sėmėme civilizaciją. Kitaip ir būti negalėjo. Toliaus, jegut mes atsižiurėsime ant geografiško padėjimo Lietuvos ir Lenkijos laikė susivienijimo, tai ką atrasime? Lenkiją iš vienos puses apsiausta Vakarine Europa, iš kitos — Lietuva ir niekur jurių nepasiekėnė. Mūsų gi Lietuva netik kad sausu keliu su vakarine Europa galėjo susinešti, bet dar į Baltiko ir Juodasias mares buvo atsispirus ir galėjo lengvai su visa pasaule susinešti. Tai-gi kokios tautos geresnis buvo padėjimas del žengimo pirmyn? Aišku, jog Lietuvos.

Bet po susivienijimui tas greit atsimaine.

Užsimerkus.

✓ paraše E. Bellamy — vertė V. K.
(Tąsa).

Pagaliaus, idant išvengti ligoniams galima iš to pakilti į piktybę, prie dziegorių pritvirtinta yra maža kartelė, su pagelba kurios galima juos sujungti arba atjungti nuo fonografo.

Apžiurėdami dziegorius, užtrukome perdaug ilgai dirbtuvėje ir dabar skubinomėsi ant geležinkelio. Mums beeinant išgirdau umai muzikos balsą, labai garsų, išeinanti, kaip man rodėsi, iš indispensable, kabančio prie šono mano drauge. Petras tuoj sustojo, truputį atsitolino, pridėjo prietaisą prie ausies ir ištaręs: Žinai, kad taip, vėl ją paleido. Išaiškino man paskui, kad priežadėjo pačiai parvežti vaikams knygų, taigi indispensable priminė jam apie tai. Turėdamas tą prietaisą šiandien nieks neapsunkina sav galvos reikalu

atminimo apie šį ar tą; viską krauja ant pečių indispensable. Reikia tiktai įstatyti į aparatą fonografišką kočėluką ant kurio išrašyta ką privalai atminti, o paskui užstatyti prietaisą ant paskirtos valandos. Paskirtame laike aparatas užskambina, o pridėjęs jį prie ausies išgirsi tą, ką turėjai atminti. Žmonėms labai užimtiems ta prietaisa neužmokama. Jai esant, pačios gali dabar pavesti vyrams išpildymą smulkiausių dalykų, prigulinčių prie jų rubų ir siuvėjų.

Delei to pati, pusryčiaudama ima indispensable savo vyro, šnabzda į jį viską, ką nori, idant vyras išpildytų arba nupirktų jai mieste.

— Tokiu budu — patėmijau, jaigu pati panorės, kad vyras paskirtoje valandoje sugrįžtų iš kliubo, arba iš teatro, turi tik pasakyti apie tai indispensable tokiu balsu ir tokiais žodžiais, kurie turi didžiausią įtekmę ant vyro. Išradymas sanmojingas ir tur but moterims labai patinka. Vienok kaip tau nurodo, ar ne teisybė, kad išradėjas, jaigu buvo vyriškis, padarė neapsidairęs be apyveisdos: jau dabar vyrai negali išstrukti iš despotizmo pačiukių?

Petras nusijuokė, bet juokas jo skambėjo, lyg netaip kaip reikia; numaniau, kad mano petėmijimas turėjo sukelti jame nelabai smagius atminimus. Bet, kaip žmogus guvau budo, greit atsikratė nuo nuliudimo, ir pradėjo darodinėti man, kaip didei ta prietaisa paranki vejavaikiams, prie kokių ir aš pats prisiskiriu.

Indispensable nemažiaus reikalingas ir rašėjams. Kaip tai paranku, jaigu kada nakties laike ateina į galvą kokia laiminga mislis, kurią geistų užturėti palikuname, gali šeptelti į prietaisą, prikabinatą prie lovos; nereikia tuomkart kelti, nė kitiems įsipykti, idant užrašyti mislį.

Nusprendžiau, kad ir kas žis ką, įsitaisyti indispensable.

Petras, atsiminęs žadėtas knygas, užėjo į knygyną. Ten regėjau nepaprastus ir nematytus ikšiol daigtus. Vieton knygų ant lentynų gulėjo eilios mažų skrynučių.

— Beveik visos knygos dabar fonografuotos — patemijo Petras.

— Vienok, įvedus tą atmainą, knygos turėjo labai daug naudotojų įgyti — pratariau, regėdamas didelį skaitlių pirkykų, kurie stovėjo apgulę stalus.

— Tai ne pirkikai, tik abonentai — atsakė Petras.

Išaiškino man priegtam, kad šios dienos fonografiškos knygos negendá taip greit, kaip senovės spaustos knygos ir delto už skaitymą labai mažai imasi, o tas dalykas leidžia naudoti iš knygų beveik visiems. Paminėjau kad fonografiškos knygos negali užvaduoti knygų su iliustracijomis; vienok ir čia klydau. Ant pryšakio fonografo įtaisytas buvo langelis, iš kurio paeiliui, sutinkant su pasakojimu, plėtojosi panorama paveikslų, sujungtų su fonografiška knyga.

Nuėjova su Petru į skyrių, kur parduoda knygas. Pasergėjau, kad perkanejų buvo, sulyginant, neperdaug ir kad bandė kelis fonografus, kol ne ryžosi pirkti knygą. Negalėjau to išpradžių nuvokti, nės įtalpa per-

kamos knygos buvo visad vienokia. Petras išaiškino viską. Fonografuotose knygose balsas ir budas išreiškimo įtalpos veikalo atlieka ir pildo tapat, ką nauginės literos ir apdaras knygose spaudintose. Pats persi maniau. Tarnas rodinėjo man įvairius fonografus tospot knygos: tai soprano atsiliepia, tai kontraltu, tai baritonu, tai antgalo basu, o prietam su visai kitokia intonacija. Pamacziau dabar, kad išsirinkimas fonografiškos knygos netaip langvas, kaip rodėsi — gal sunkesnis už išsirinkimą spaustos knygos. Petras pasakojo man, kad mylėtojai skaitymo pasitiekdavo sav po kokius šešis egzempliorius vienos knygos.

— Meldžiamas — tarė jis tarnui — parodyk mano draugui Otello but-barėtų trupos. Matai — tarė — man — yra tai tikras atstatymas ir atnaujinimas viso veikalo tokiaime paveiksle, kokiam jis buvo ant scenos. Tarnas nuėmė nuo lentynos fonografišką skrynutę ir pastatė ant stalo. Apačia skrynutės reiškė sceną su nuleistu užlaidu. Vos tik pridėjau prie ausies akustišką šakutę, tarnas prispaudė kokį ten guziką skrynutės, užlaidas pasikilė ir paregėjau veikalą, įdėmai parodantį pirmąją sceną. Tame akiesmirksnyje išgirdau balsus aktorių taip aiškiai, jogiai net snabzdėjimus jų galima buvo jausti. Einant tolyn pačiam veikalui, veidalai iš scenos mainėsi; žmogystos, žinoma, buvo nekrutomos, bet už tai veidmainos jų keitėsi taip dažnai, — kad rodėsi viską gyvą matai. —

Aš didis mylėtojas dramato; vienok kad lankymas teatro taip vargina ir sujungtas su tokia daugybe nepatogijų, už tad retai kada sau tą pasimėgimą darau. Dėlto lengva suprasti, kad nė vienas pritaikymas fonografo manę taip nenudziugino. Petras įėjo į kitą kambarį, kur pirkto knygas, o kada sugrįžo, da aš sėdėjau prie fonografo, kaip užkerėtas, negalėdamas nuo jo atsitraukti.

— Na, gaua jau, gana bus — tare mano draugas — eiva ant augšto, da ką nors tau parodysiu. Turiu namieje sufonografuotą visą Šekspirą; galėsi džiaugtis juomi per visą naktį.

Petras turėjo rankose kelis pundelius; pačiai nupirko naują kokį ten romansą, vaikams pasakėlių ir indispensable savo sunui.

— Niekam — tarė — fonografai taip naudingai netarnauja, kaip tėvams. Dabar motinoms nereikia draskyti gerklių, skaitant arba pasakojant vaikams ukanotose dienose pasakaites. Pastatyk tik fonografą su vaikų pasakomis didžiausiam išdykėliui, o tikrai nė iš vietos nepasijudis, kol išteks apipasakojimo. O ką apie kudykius, tai, pvz. pas manę, užsupa pati Patti. Vaikui užaugus ir išėjus iš motinos globos, ir tada per fonografą ji atmena jam savę.

— Manstau, kiek daug tokių prietaisų sugadina ir pameta vaikai įpač sunus.

Petras prisipažino nusišypsodjęs, kad pėr mėnesį perka jau ketvirtą fonografą sunui.

Pagalios užklausiau, kas dėjosi su spaustuvėmis. Tas dalykas laikė manę apsiaupęs per visą dieną.

— Buvo su jomis blogai, labai blogai; bet nekuriuos knygos ir ikišiol spaudžiamos, kaip ir kitąsyk. Vis gi ateitėje retai kas mokės skaityti.

— Ar gi mokslinyčiose jau nemokina vaikų skaityti ir rašyti?

— Ne, tuomtarpu da mokina, vienok kad ir išėjus iš mokslinyčios ir net pačioje mokslinyčioje, kame kur visi rankvedžiai fonografuoti, mokytiniai netankiai gali pratintis į skaitymą ir raštą, tai greit ir یشهina iš galvos, nelyginant graikiška kalba. Dabar pakeltas klausymas kad skaitymą ir rašymą išmesti iš skaitliaus išguldomų mokslinyčioje dalykų. Vienok gal buti nuspręs, kad reikia išguldinėti tą mokslą tiktai pagal naują fonetišką metodą, paremtą ant betarpinio persiuntimo garsinių vilnių. Mokinti ir visoki tyrinėtojai turės mokėti skaityti, nės senovės knygos netaps sufono-grafuotos dėlto, kad nēdaugeliui žmonių jos galvoje.

— Vienok — patēmijau — da kokį laiką bus vartojami pilni atspausti sakaiai — paveiksle užvardijimų antrašų. ir t. t.

— Teisybė, bet labai lengva užvaduoti juos fonografiškais ir tikrai to sulauksime, nės skaitlius mokančių skaityti su kiekviena diena turi mažintis.

— Man rodos, sakei, kad net rankvedžiai mokslinyčiose fonografuoti?

— Taip, mūsų vaikai mokinasi dabar iš fonografo.

— Vyreli tu mano!

— Vienok nēra čia kaip kuomi stebėtis — at-rēmė draugas. Vieton mokinties su pagelba regėjimo, žmouės mokinasi su pagelba girdėjimo; čia visa skir. tybė. Turiu da tau pasakyti, kad ne tiktai statytojai ir apskritai žmonės dirbantieje spaustuvėje, liko dabar be duonos; per fonografą taspat likimas patiko ir specialistus, dirbančius optiškus stiklus. Kol nebuvo išrastos fonografiškos knygos, akis baisesi vargino; dabar, kada dalis darbo perėjo ant ausų, galima tikėtis, kad diktokai pasitaisys akys. Jaigu tikėti fizjoliogams, tai netik ką akys pasitaisys, bet visas organizmas, o net stovis žmogaus. Dabar visi tie, kurie daug skaito, arba rašo, nepriversti nuolatai sėdėti, nuo ko kitąsyk budavo kreivos strėnos, arba kuproti pečiai. Su fonografu dabar galima lavinti dvasią, nešleivinant kuno.

— Kaip didžiai pervers viską ta prietaisa! Kitąsyk aklumas nedaleisdavo žmogui skaityti knygas, iš kurių vienok galėjo pasinaudoti kurtiniai; dabar bus atbulai.

— Taip, tai verta užtemyti, nors kalbėdamas apie kurtinius, klysti. Įvedus naujiausius pagerinimus, tiktai suvisai kurčios žmogystos negalės naudoti iš knygų. Dėl jų reiks, žinoma, spaudinti knygas taip, kaip ikišiol dėl aklų.

Taip saprataudami, įsisėdome į vinduką ir umai atsidurėme ant augšto, kur Petras norėjo parodyti man naują budą fonografavimo knygų — tartum spaustuvės darbą. Dramato dalykus, žinoma, fonografo teatro laike perstatymo, taipgi kalbas visokių sakytojų ir kalbėtojų fonografavo besakant jiems, bet knygas fono-

grafuoja tam tikri specialistai, kuriuos prilaiko kiekvienas didesnis knygynas. Mano draugas pažinojo vieną iš tokių fonografiško meno pirmstovių ir nusivede mane į jo kambarį. Gerai, kad tada nieko neveikė. Darinčia jo išrodė labai įpatingai. Panaši buvo į kiaušinį. Tiespat viduriu plongalio pastatytas buvo pulpitai, o prieš jį stovėjo eilė fonografų. Buvo tai jo klausytojai. Bet su pagalba telefoniskų vielų žodžiai jo siekė ir kitų fonografų, sustatytų kituose kambariuose įvairiam atstume.

Tokiū būdu vieną kartą antsyk tapo fonografuota į 5000 knygų.

Patėmijau, kad fonografiškos knygos turi būti labai pigios, nės dabar nereikia mokėti nė už spaudą, ne už apdarus ir t. t.

— Ištikro taip būtų, jaigu visiems patinkantieji spėcijalistai, kaip mano pažįstamas, taip labai nesibrangitų. Svetas štai jį laiką už geriausią ir nenori pirkti jokių knygų, kurios ne jo fonografuotos. Dėlto-gi visi rašėjai kreipiasi prie jo, o išdavėjai turi jam mokėti, kiek jis užsima.

Fonografistas nusijuokė. Kalk geležį, kol įkaitus — tarė — gal kitą meta kitas spėcijalistas iškils, o tada aš turėsiu prasišalinti. Ant galo, netikėsi, tamista, kiek daug darbo prie fonografavimo knygų. Gavęs pvz. veikalą kokio nors rašėjo

— Rankrastyje?

— Taip, kartais parašytą fonetišku būdu, kartais su fonografu; tada imu jį namuosna ir pradėdu mokintis per kelias dienas, nedėlia, dvi nedėlias, žiurint ant didumo ir svarbumo knygų. Pasitaiko, kad turiu mokintis to veikalą per du ištu mėnesiu, idant butinai persisunkti jo pažvilgiais ir atkartoti jį priderančiu balsu. Viskas tai labai yra sunku ir daug kaštuoja.

Mūsų šnektą pertraukė mano draugas, kurs vertė mane skubintis ant geležinkelio. Pasiskubinova.

Nieko, o nieko nepamenu, kas dėjosi Petro namuose.

Pabudau iš sunkaus miego, nės trukis sustojo ir vagonė pakilo trukšmas, kaip paprastai, išlipant pasazierams. Petro nebuvo. Kada, rinkdamas savo daigtus, negalėjau dasiprotėti, kur galėjo dingti mano draugas, jis netikėtai įsoko į vagoną ir nudžiugęs pradėjo su manim sveikintis. Jau buvau atidaręs lūpas, idant už klausti, ką reiškia tas sveikinimas, bet atsikvošiau ir nepasakiau nieko. Toktelėjo man, kad aš buvau tam pačiam kambariėje ir ant topat suolo, kaip ir išvažiuodamas iš namų. Buvo jau vakaras, o aš turėjau atvažiuoti pas Petrą lyg dienos laike. Taigi nės puse žodžio neužminiau apie laiką, su juomi sykiu praleistą.

Kada gi tą vakarą buvau jau namuose Pėtro, nės gaspadorius, nės gaspadinė negalėjo suprasti, ko aš pradėdu nės iš šio nės iš to umai juoktis, lyg kvailą galvą gavęs.

Turėjau pagalios prisipažinti pri visko.

— Iš to matyt — tarė jie — kad tamista tankiaus pas mus atsilankytum, tai kelionė geležinkeliu nepadarytų tokio sumišimo tamistos galvoje. —

Galas.

Tėvyniški varpai.

Nepasidabinimas naujų metų. Dvi žinios: viena liudna, kita da liudnesnė. Dėlko pas mus taip daug liudnų žinių. Žodelis mūsų rašėjams į laikraščius. Prašymas Prūsų lietuvių paduotas apšvietimo ministeriui. Sanprotavimas prasto Lietuvos ukinjo po maskoliumi.

Naujas metas nės išpat pradžios nepasidalino ir nepasistengė iššluoti mūsų regradų ir pasaugoti jį nors šiek-tiek nuo priteršimo. Jau nuo pirmų N N šio meto priverstas esu dalintis su skaitytojais žiniomis, kurios gamina širdies persulį, visai neatrasdamas, kuomi galėčiau suraminti.

Neseniai Veiveriuose (Suv. rėd.) mokytojai pedagogiškos seminarijos Lap. ir Ol., užgauti korespondencijoje į „Vienybę“ iš Veiverių, padarė didelį trukšmą, sujudino vietinės mokslinycios valdžią, iskratė iki mažiansiam plyseliui mokytinių gyvenimus, atrado lietuviškų knygų, laikraščių ir „kvitų už kalendorius“, pasistengė išvyti iš mokslinycios kelis mokytinius ir dabar ilsisi, kaip didžiavyriai, savo atlikę.

Šitame atsitikime yra keletas patėmytinių dalykų:

Neatsargumas Veiverių mokytinių, jaigu jie, žinodami kas per vieni Lap. Ol., perskaitę laikraščius, laikė juos pas savę, arba gerai kur neužslėpė, idant ir smarkiausias šnipas negalėtų užuosti.

Neatsargumas tų visų, kurie net dalykuose kalendorių įsteigę įpatingą kancelariją ir išdavinėjo kokias ten „kvitas“. Tokį formalizmą pas mus turi užvaduoti atmintis ir užsitikėjimas.

Pasielgimas Lap. ir Ol., tinkantis ne pedagogams, o tik tiems girtuokliams, kurie įniršę kas-žin ant ko, tada tik apsimalšina, kada, sugrižę namon, sudaužo viską, kas į ranką pateko, sumuša ir suspardo pačią ir vaikus. Užgauti kas-žin keno rašytojė korespondencijoje, į-uito ir norėjo piktumą nuvaryti; — aukomis, žinoma, tapo tie, kuriuos galėjo įkasti, t. y. jų pačių mokytiniai. Jokia sviete pedagogika neliepia, idant pagieža stotusi įrankiu pabaudimo mokytinių. Toks bandomo įrankis daro negeistiną įtekmę, įpač mokslinycioje, kur rengiami mokytiniai kitų. Jaigu Lap. ir Ol. jau ir tikrai būtų persimane, jogiai minėtą korespondenciją rašė jų mokytinis (toks parašas buvo „Vienybėje“), jaigu žinojo, kad lietuviai mokytiniai skaito lietuviškus laikraščius ir jaigu tą skaitymą juodu laikė kaipo nusidėjimą, tai da vis jiemdviem, kaipo pedagogams, nepriderėjo tėviską persergėjimą, paaiškinimą, antgalo ir pabaudimą, jaigu jis buvo reikalingas, apmainyti ant naikinimo, draskymo

ir žvėriško užpuolimo — įrankiu paprastai var-
tojamu šios dienos maskolių policijos. Kad Lap.
su Ol. ir labai atsitolinę nuo įpatybių, prilai-
kančių pedagogų pavartaunumą pedagogiškoje
mokslinyčioje, užtai įrengimu kratymo ir pačiu
kratymu pasirodė labai tinkančiais pildyti pri-
derystes paslaptinės policijos; — rodosi juodu
visas savo pergyventas dienas praleido besilavin-
dami į tą amatą. Visai nesistebiu, jaigu nekuriu
pirmamoksliniai mokytojai, išėję iš rankų tokių
įtekmingų pedagogų, liuosas nuo mokymo vaikų
valandos praleidžia, šnipinėdami ant pačių po
svetimus laiškus ir rinkdami mēdegą del denun-
cijacijų. Gerai da kad vietinis mokslinyčios užveizė-
tojas priminimu „naše dielo učit“ (mūsų darbas
mokyti) apmalšino šiek-tik inirsiusius pedagogus,
o kad ne, tai juodu būtų visus Veiverius išdrasę
ir sumaišę su dulkėmis. Matyt užveizėtojas yra
geras ir išmintingas žmogus, nes priverstas išvyti
anuos mokytinius, davė jiems liudijimus, ne kaipo
kokiems nusidėjėliams, o tik „za neuspiechi“ (už
nepasisekimą moksle), idant tie vaikinai galėtų
įstoti į kitą mokslinyčią. Kokią įspandą išsinešė
tie nuskriausti mokytiniai, per pagiežą savo mo-
kytojų išmesti iš mokslinyčios ir koki dabar jaus-
mai verda jų krutinėse — lengva atminti. Vienok
nesunku jiems susiraminti: tik ne už vagystę, ne
už žmogžudystę ir ne už kitą kokią šunybę iš-
varyti! Ant galo, didesnė garbė buti išvarytu
iš mokslinyčios, nė kaip joje likti ir buti prie-
globėje tokių mokytojų, kaip ana Lap. ir Ol.

O ką jaučia tuodu norsiu pedagogu, da ne-
spėję atsipeikti po taip garsum darbui savo?
Pasiremdamas ant psichologijos gyvulių ir budo
išreiškimo jų jausmų, galiu tvirtinti, kad Lap. ir
Ol. turi dabar jausmą buliaus, ką įgiltas sparvos
pradeda zylioti ir išdrasęs ragais sustatyta ru-
gių rike, iškilmingai baubia ir kasa žemės.

Štai vėl ateina laiškelis su trumpa žinia,
buk už lietuvių dalykus išviję du mokytiniai
iš vienos seminarijos, tik ne pedagogiškos, o
dvasiškos katalikiškos. Šis dalykas taip ne-
tikėtinas, kad nė sapne rodosi negalėtum jo
datirti, delto-gi šiuomi žygiu neminėsiu nė vardo
tos seminarijos. Kad už lietuvių išviję iš Ve-
verių pedagogiškos seminarijos, tai ne dyvai, nes
toje mokslinyčia yra įrankiu platinimo sumask-
levimo ir stačiatikystės. delto-gi čia lietuvių su
prijungta prie jos katalikyste negali buti užken-
čiama. Bet katalikiška dvasiška seminarija nie-
kad nebuvo ir negali buti tarnaitė sumaskole-
vimo ir stačiatikystės, tai-gi už ką ir delko
persekioja lietuvių ir jos prigimtus išpažintojus?
O gal vardan idėjos sulenkavimo? . . . Ištikro ne-
noriu tikėti į tą žinią ir trokštu sulaukti kno-
greičiausiai išrodymą jos neteisingumo. Na, o
jaigu ji teisinga? . . .

Liudnos žinios. Teisybę sakant, linksmy
žinių iš Lietuvos nelabai galime nė laukti. Žinios
iš mūsų gyvenimo šiandieninio tai viena tik juo-
doji kniga. Iš vienos pusės maskoliaus valdžia
išplešė mums draugijiską gyvenimą ir laikydama
mūs dvasiškoje nelaisvėje, banintija iš visų pusių
ir suteikia, žinoma, vienus tik skausmus. Iš
kitos pusės mes pats, neturėdami savo draugi-
jisko gyvenimo, negalime jo padaryti ramesniu
ir linksmesniu pagal savo norą. Nešdami ant
sprando tolydinės nelaisvės jungą, pradėdame su
juomi apsiprasti, gyvuoti pasyviškai, netenkame
pamaži dvasiškos drąsos, apsileidžiame ir puo-
lame į glėbį susnūdusios apatijos. Jaigu ir at-
siranda tarp mūsų pavieni ženklaai gyvasties, jaigu
mūsų tamsiose padangėse ir pasirodo kartais
spindulėlis šviesos — tai ta gyvastis greit ap-
miršta, o spindulėlis šviesos veikia užgesta, lyg
ta puolanti žvaigždė: švystelėjo ir dingo.

Geriausiu pavyzdžiu šiame dalyke gali buti
mūsų rašėjai. Kaip išpradžių visi sukibome,
linksmi surikę „prie darbo“! Tik turbūt,
tardami žodį „darbo“, perdang iš-iziojome ir
ant syk išleidome visą savo dvasią, nes, kaip
pasirodo, šiandien pradeda jos mums pritrukti ir
darbas pradeda mažintis. Ar tai ne gėda mums,
ar tai ne apsileidimas mūsų, jaigu laikraščiai el-
gėtiškai per visus metus maldauja: „rašėjai! su-
simildami siukite straipsnius, nes mes alkstame,
neturėdami kuomi prikimšti vidurius“!? Pernai
užklindžiau apsileidimą rašėjų, už ką jie rugojo
ant rėdystės, buk ji negerai padarinsi, talpindama
laikraštyje tą dalyką, nes tai ēsas dalykas pri-
vatiškas. Vienok ir šimet išdrystu užkliudyti
tapat dalyką, nes jisai mano nuomonėje visai iš-
rodo ne privatišku. Tai man privatiškas dalykas
mūsų padėjime žudymas lietuviško laikraščio,
kuriame, pasiremiant ant pažadėjimų tųpat rašėjų,
sudeta tiek viešų pinigų, tiek troškimų ir vilties,
tiek neatlygintino darbo ir net sveikatos! Ne,
tai ne privatiškas dalykas! Jaigu-gi patį pri-
minimą rašėjams paversti į privatišką dalyką, tai
rėdystė turėtų gandyti po svieta rašėjus ir siunti-
nėti jiems po dukart ant menėsio laiškus, už-
kviesdama, idant teiktusi prisiūsti straipsnius —
tai būtų labai neparanku rėdystei, būtų negeistinu
daigtu, atsimenant apie šnipinėjimus policijos, o
ant galo sugėdintų mūs pačius: tik mes, po vel-
nių, ne maži vaikai, kad galėtume užmiršti savo
pažadėjimus ir priderystes, ir lauktume tik už-
kvietimo ant pildymo savo darbo!

Prūsų lietuviai jau pradeda suprasti savo
priderystę rašinėti lietuviškuose laikraščiuose, nes
štai pabaigoje pereinų metų patalpino „Varpe“
korespondenciją, ar tik ne antrą nuo pradžios
gyvasties to laikraščio. Randant mūsų laikraš-
čiuose taip mažai žinių apie Prūsų lietuvius, ro-

dosį, kad jie prie tų laikraščių neprisipažįsta, kad skiriasi nuo lietuvių apsigyvenusių po maskoliumi, arba kad Prusuose nėra lietuvių, kuriems lietuvių rupėtu, kurie mokėtu apie buvį ir padėjimą teubuvių brolių šį tą parašyti. Kad yra kam rašyti, tai aiškiai rodo patalpintos jau korespondencijos, o kad jiems rupi padėjimas brolių, reiškia nusiuntimas apšvietimo ministeriui prašymo, idant daleistų išguldinėti mokslinyčiose tikėjimą lietuviškai, idant įvestų į seminarijas mokintojų priderantį mokslą lietuviškos kalbos, idant į lietuviškus kraštus nusiųstų superintendentų ir mokintojų, kurie nemoka gerai lietuviškai, idant uždraustų mokintojams bausti vaikus už vartojimą lietuviškos kalbos, neėsansiems tarpu mokslinyčios sienų.

Maž daug toks prašymas. Prašymas svarbus ir teisingas. Jaigu lenkams, kuriuos net iš valstijos vaikyti rodėsi pritinkančiu ir reikalingu daigtu, daleista vartoti lenkišką kalbą išguldytame tikėjimo, tai delko negalima butu daleisti mokintis tikėjimo saviškoje kalboje lietuviams, kurie niekad baudimo valstijos nenžsitarnavo?

Laimingi tie Prusų lietuviai: jie gali prašyti! Lietuviai po maskoliumi nė to negali padaryti ir neišdrysta, nes išaugšto žinoma, kad kiekvienas prašantis yra laikomas valdžios kaip maistdarys ir kaip maistdarys turi pražuti.

Tikiu, kad prusiškiai visą savo prašymą žodis į žodį patalpįs „Varpe“ — taip svarbų dalyką turi pažinti visi lietuviai.

Užbaigdamas šitą raštelį, pridursiu da pasakymą vieno prasto Lietuvos ukinįko, užkviesto vardan valdžias duoti po keturis gorčius rugių del baduojančiųjų Maskolijoje. „Gerai — sako — mes visi duosime po keturis gorčius del baduojančių ciecoriaus žmonių, tik tegul ir ciecorius parodo mums už tai nors mažą mašonę, keturis žodžius; „daleidžiu lietuviams spauditi knįgas“.

Sanprotavimas aiškus ir vertas, idant jį išklaustyti ausys, kurių link pakreiptas.

Literališka peržvalga.

I. Svieto pabanga. Tilžėje 1891 m. Už tai, kad seniaus svietas įtikėjo į visokius pranašavimus apie pabaigą svieto, autorius rugoja ant šių dienų žmonių, parodydamas tokius paveikslus jų lengvatikystės, kurie su paveikslais lengvatikystės į pabaigą svieto net istolo nepasipažįsta. Autorius negerai daro, kišdamas Šventraštį ten, kur jis visai netinka ir kur jo pavartauumas gali buti išsyk sukirstas. Pranašavimą 1524 m. Stoplerio, kuris, pasiremdamas ant dalyko, kad „pagal pizikus (ar ne astronomus?) tuose metuose planėtos arba žvaigždės vadinamos Saturnas, Jovišas ir Marsas susivienys į Žuvies ženklą . . .“ pagasdino žmones pabaiga svieto,

autorius vadina „bedieviška melagyste prieš Šventraštį, kurs aiškiai sako, jog Viešpats Dievas prižadėjo Nojui niekad os jau daugiaus svieto tvanais nebekoroti.“

Priminsiu čia autoriui tik cyklonus, apie kuriuos jau Virgilijus „Eneidoje“ rašo. O gana surinkti žinias nors iš keleto paskutinių metų apie cyklonus, idant persitikrinti, kiek daug yra naikinimo tvanais ir šioje gadyneje.

I. Kaip įgyti pinigų ir turtą. Parašė Giedris. Tilžėje 1891 m. Knįgelė susagyta iš patėmijimų Barnumo, patėmijimų, kuriuos garsus humbugo ir begėdiškų reklamų karalius neturėjo kada nė į rėdą suvesti, o tik sugraibstęs ant greitosisos sumetė į knįgutę, tikėdamas, turbūt, kad garsumas autoriaus reklamose užvaduos jos knįgišką vertę. Vienok ir iš tų išdrabstyčių patėmijimų galima pasimokinti štai ko: 1) niekad neužmiršk, kad dusyk du keturi; 2) birzė, kauftora — va vietos tavo (mat nė į bažnyčia neleidžia); 3) netikėk niekam ir nuo geriausio draugo imk grebežių (tegul juos bala tuos pinigų, jaigu įgijimas jų reikalauja tokos doros!); 4) atiduok reikalui (šiuomi žygiu įgijimui pinigų) visą savę, visas geriausias savo locnystes, visą savo ugnį ir stropumą; 5) uždirbtus pinigų laikyk taip-pat piniguose (taip kaip lietuvių žmones, ką laiko pinigų užkištus palėpėje ir duoda kitakart žiurkems suesti) ir nesimėtyk ant visokių užmanymų (nė ant labdaringų?).

Nežinau, ar visi, klausydami tik Barnumo rodų, taptų kapitalistais (jaigu galimas daigtus, kad visi tokiais taptų), vienok permanau, kad, klausant Barnumo mokslo, reikia su tikėjimiška ekstaza įsitėmyti į blizganti auksą ir jau nuo jo akių neatitrakti, užmirstant ir apleidžiant, žinoma, kitokias žmogaus žmogaus priderytes ir daigtus, ką net už patį auksą gražiaus blizga.

Patėmytina prakalba p. Giedrio, verstojo Barnumo rankvedžio:

„Paduodami čia pamokslai prigul amerikoniui Barnumui. Pirmians jis buvo vargingu berniuku, o dabar, kaip pasirodo iš testamento, ant kožo atsitikimo padaryto, jis yra ponu trijų dešimtų milijonų rublių. Tai pinigai doriu ir prakaituotu trisu surinkti. Prie turtų reikia stengties prieiti, nes su jais galima daug gero, kaip del artymo, taip ir del tėvynės padaryti.

Jauni lietuviai, prieš kuriuos gyvenimas stovi atviras, tėti jums ta knįga ant naudos!“

Už ką p. Giedris taip pamylėjo Barnumą, jo turtus ir knįgutę?

Barnumas, po teisybei, uždirbo turtus prakaituotu trisu, tik nepasakysiu, kad grynai doru. Pats Barnumas prisipažino garbintojams jo pasisekimo įgyjant pinigų: „Aš pirmutinis, ką pažinau svieto paikumą ir delto turiu tiesą

iš to pasinaudoti.“ Istikro laikėsi savo tų žodžių ir eksploatavo žmonių paikumą visokiais neįtikėtinais budais. Vienok budą įgijimo pinigų pasinaudojant iš silpnos žmonių pusės, iš užtėmto išpasalų jųjų paikumo, doru pavadinti negalima, nors ir kas žin kiek prakaito butu ant to išlieta.

Teisybė, su turtais galima daug gero padaryti ir artymui ir tėvynei, bet tiktai galima, o tai da ne faktas, kad visi, priėję prie turty, taip daro. Kiek galima patėmyti, tai iš viso gero ir del artymo, o įpač del tėvynės, didžturčiai daro mažiausiai, jaigu da jie siek-tiek daro. Sis dalykas labiausiai žymu ant mūsų lietuvių. Tie iš jų, kurie įsistebeilijo į pinigus ir del jų įgijimo paaukavo „visas savo loknystes ir ugnį“, tie, galiu pasakyti, visi, pataiko ir artymą nuskriausti, ir vienučiu apdergti, ir išsižadėti tėvynės, nes prisipažinimas prie jos trukdo, įgijimą pinigų. Išimtinę tame dalyke kas žin ar tarp mūsų įsigriebusiųjų į pinigus atrasime. Delto-gi, jaigu visi „jauni lietuviai, prieš kurinos gyvenimas stovi atviras“, paklausytų šaukimo p. Giedrio ir nusistvėrę Barnumo rankvedį, arba kitą, nors siek-tiek labiaus sistematiškai parašytą, atiduotų įgijimui pinigų „savę, visas geriausias savo loknystes, visą savo ugnį ir stropumą“, tai tėvynė Lietuva neatbutinai liktų pamiršta ir apleista.

Nors man, kaip priešininkui paaukavimo visų savo „loknyščių“ ant ankoriaus įgijimo pinigų, nė p. Giedrio prakalba, nė Barnumo knygutė nepatinka, vienok turiu pripažinti, kad ir joje radau gražių mislių: 1) „Kitų laiką turėkite pašenavoneje, taip-pat, kaip ir savąjį. Jaigut jau ką prižadėjote ant kokios dienos, arba adynos — tai ir išpildykite pagal prižadėjimą. O jaigut negalėsite — tai ankščiau duokite žinią, atsisakykite, bet tik neduokit žmogui savęs laukti.“ Ar tik Barnumas tarydamas tai nemislijo apie mūsų prisiegdinusius laikraščių rašėjus? 2) „Neduokit ubagams“ t. y. atskirkite ubagus-amatnikus nuo tikrųjų ubagų.

Nereikalingai minėta knygute prisavinta lietuviams, nes ji nė del papuošimo dailiosios literatūros, nė del padanginimo skaitliaus reikalingų ir naudingų rankvedžių visai, o visai netinka.

V. K.

Audiatur et altera pars.

Rakaliai, paleisti maskolių del lupimo kailio svetimi Maskolijos gaivalų, idant tokiu budu skelbti tarp jų ruskoje dielo ir įkvėpti jiems ruskij duch, turbūt persitikrinę yra, kad tie kailiai jau taip apspratę su knutu, jog ir smarkesnis sudavimas išpaudos nepalieka, ir kad tie svetimi gaivalai jau taip yra persisunkę ruskim duchom, jog uždrėskimas jų

savosios dvasios ne peršulį, o tik smagumą gamina. Taip mislyti verčia perdaug didelis atvirumas ir liuosumas žodiniuose tų rakalių.

Viename straipsnyje „Vil. Viestn.“ (N 2 1892m.) randame sulyginimą Kurzemės su Vilniaus rėdyba. Autorius to straipsnio p. S. potėmijo, kad Kurzemė visukuomi daug turtingesnė už Vilniaus rėdybą ir kaip paveikslą parodo miestelį Talsen. Čionai — sako — gyventojai latviai-valščionys visi turtingi, gyvena iš kapitalų; čionai tankiai gali pamatyti karietą su gražiais arkliais. Toks turtingumas žymus ne tik pačiame miestelyje — sako toliaus — bet ir apygardoje; gana yra pažiūrėti į kišenių prasto darbinjko, o tikrai atrasime istekliaus, nekalbant jau apie baronus, tarp kurių yra labai turtingų. Vilniaus-gi rėdyboje net ir pavietiniuose miestuose negalima pamatyti karietos, o darbinjikai ne tik ką neturi istekliaus šimtinių, kaip Kurzemėje, bet nemoka nė surokuoti viršaus šimto.

Padaręs tokį sulyginimą, autorius prisipažįsta: „Aš tankiai klausiau pats savę: iškur čia atsirado tie kapitalai ir kapitalistai? Atsakymas vis vienas: kultura sutvėrė... Pajiega kultūros labai didelė ir viskas ir visur turi jai pasiduoti... Kultura kalta, kad vieni maskoliai Priebaltiniame krašte visai susivokiečiavo, kiti glaudžiasi prie nesavųjų ir gailinasi, kad jie maskoliai...“

Labai gaila, kad p. S. angščiau nepatėmijo tos įpatybės, prigulinčios kulturali, ir nepasakė savo viengėnčiams: Pravoslavnyje, paklauskite! aš datyriau, kad kultura sutveria laimingą žmonių buvį, kultura labai galinga, tai-gi arba pats pasiduokite kulturali, arba nors neišdryskite stabdyti ir naikinti kulturą kur nors ją užtikę!

Jaigu taip butų padaryta, kaip sakiau angščiau, tai šianden gal nebutų reikėję rugoti, kad, del pamatymo Vilniaus rėdyboje karietos, turi žmogus „tam tyčia važiuoti į Vilnių; arba laukti ant vietos, kol neatvažiuos arkijerėjus“.

Tiktai autoriaus tikėjimas į kulturą tur but nelabai tvirtas, ar akimirkinis, nes žemiaus pamatysime, kad rodija saviemsiems pasielgti su kultura visai ne pagal diplomą išduotą jai augščiau. Gal buti, kad tas tikėjimas ir tvirtas, tik autorius norėjo pasityčioti iš logikos.

„Jaigu visi mūsų (t. y. maskolių) svetimtaučiai — kalba melankoliškai p. S. — turėtų kulturą augštesnę už mūsų, tai pas mus, Maskolijoje, nebutų grynų maskolių, o tik susikalmukavę, susisamojedavę ir t. t. maskoliai. Aišku, kad pirmiausiai pridera apšviesti ne svetimtaučius, bet tik mus pačius, o tada jau mes turėsime ant jų įtekme. Tuomitarpu viskas eina atbulai. Vilniaus pvz. rėdyboje yra tik dvi miestinės mokslynčios, Kurzemėje-gi tokių mokslynčių 10 ir jos visos įsteigtos už valstijos pinigus. Tai neteisingai ir... nesutinka su evangelija: nepridera atimti duoną nuo vaikų ir atiduoti ją šunims“.

Tai da tikra laimė, kad ne visi svetimtaučiai Maskolijoje turi augštesnę kulturą už pačius maskolius,

nes pagal liudijimą p. S. užpakalyje yra likę kalmukai ir samojedai. Vienok jų nėra ką baugintis: jie atidalinti nuo Europos tokia stora ir tamsia siena, kad ilgai nebregęs europiškos kultūros, neužsikrės jaje ir tur but maskoliams už akių jau neužbėgs — ant jų drąsiai galima ir šiandien turėti įtakmę. Kitoks visai dalykas su tais svetimtaučiais, ką turi augštesnę už maskolius kultūrą pvz. su vokiečiais.

O kad ir ant tokių maskoliai galėtų turėti įtakmę, p. S. paduoda roda, kurioje matyt visas jo veidmainigumas pasielgime su kultūra. Rodija saviškiems palikti apšvietimą tiktai maskoliams, o svetimtaučius nuo jo visai atskirti. Kitais žodžiais sakant, rodija išardyti ir sunaikinti kultūrą, atrastą pas svetimtaučius, idant galima būtų juos pralenkti ir turėti ant jų įtakmę. P. S. neatbutinai su didžiu pasibjaurėjimu minavoja istorišką faktą „hunnų užplaukimą“. Kaip jie turėjo naikinti užtikta ant savo kelio kultūrą, jaigu net priežodis sudėtas tapo: kur perėjo hunnās, ten žolė neauga! Arba vėl tą faktą, kaip barbariškas sunaikinimas Aleksandrijos knygyno?

Tegul p. S. atsako, ar įsikunijus jo rodai neišpuls sudėti priežodį: kur perėjo maskolius, ten kultūra žuvo, arba, ar negalima bus sulyginti maskolius su anais naikintojais knygyno? Jaigu užklaustasis bus šiūomi žygiu teisingesniu, nē kaip pasielgime su kultūra, kurią pirmiaus išgyrē, o neužilgo nusprendē naikinti, tai duos atsakymą tvirtinantį, ipač kada pridursiu, jogiai maskoliai seniai jau elgiasi su svetimtaučiais taip, kaip geidžia p. S. Tegul tik paduotojas taip genijališko užmanymo, vieton žvalgytis po Vilniaus rėdybę, ar nematyt kur „karietos“, pažvelgia, kaip maskoliai elgiasi su lietuviais, kuriems yra išplėšę didžiausia kultūros įrankį — raštą, o persiliudįs, kad užmanymas jau ne naujas; pamatys, kad „tuomi tarpū viskas eina“ visai ne atbulai, o tik pagal paties p. S. norą.

Paspyrimas išrodymų neteisingumo, kad Kuržemėje yra 10 miestinių mokslinyčių, o Vilniaus rėd. tik 2, tekstu iš evangelijos — nepridera atimti duoną nuo vaikų ir atiduoti ją šunims — baisiai begėdiškas ir didei skriaudžiantis svetimtaučius, kuriems suteiktas vardas šunų.

Maņ rodosi, kad evangelija sutverta ne ant įpatingos maskolių naudos ir vartojimo. Yra Maskolijoje svetimtaučiai, kurie evangeliją pažinojo pirmiaus už maskolius ir labjans yra su jaje susigiminevę. Tiems svetimtaučiams kur kas pritinkiaus būtų rodytis svietai su evangelijos tekstais ir jaigu ją norētū vartoti tokiuosepat atsitikimnose, kaip maskoliai, tai tikrai pasirinktų sau vietą „vaikų“. Ar netektų tokiu būdu p. S. ir jo viengenciams vieta „šunų“? Rodosi, kad ta vieta jiems priguli ir šiandien, jaigu jau šiūomi žygiu del suraminimo p. S. laikysimēs nurodyto evangelijos teksto — nes pats p. S. sako, kad „vieni maskoliai susivokiečiavo“, „kiti glaudžiasi prie nesavųjų“. Delko jie susivokiečiavo? ar ne delto, kad vokiečių vaikai maitino numesta duona. Delko glaudžiasi jie nesavųjų? Delto, kad nuo

„savųjų“ duonos negauna, o ją mato rankose „nesavųjų“.

Jaigu p. S. daleis, tai jo „tekstą“ pritaikysime žodis į žodį prie dabartinio bado Maskolijoje: „vaikai“ miršta badu ir puola prie „šunų“, melddami „duonos“, o „šunes“ noriai šiūncia savo maistą išdykusiems „vaikams“, nuo kurių nieko daugiau neišpažino, kaip spardymus ir banitijimus. Matyt „šunes“ turi geresnę širdį už „vaikus“. Klausymas: ar gražu maskoliams kreiptis prie svetimų jos gaivalų meldžiant pagalbos, ištikus nelaimėi, jaigu laimēs laike tie gaivalai laikomi už šunis? Ar pritinka, ar ne gēda „imti duoną nuo šunų ir duoti ją vaikams“?

Vincas.

Archeologiški tyrinėjimai Žemaitijoje

P. Tad. Dovygirdo.*)

Supaišė J. Bitaitis.

Šiandien neyra dar galima sustatyti sav aiškų ir tikrą paveikslą budo senovės lietuvių; neyra galima delto, kad labai mažai žinių mes turime apie praeitę mūsų tautos. Tiesa, apie vėlesnius laikus gyvenimo lietuviškos tautos randame mes pas nekurius istorikus gana apščiai žinių, bet kas atsiēina senesnių gadynių, tai žinių apie jas yra labai mažai, o ir tos pačios taip neaiškios, taip klaidžios, jogiai suvis negalima iš jų apturėti tikro supratimo apie gyvenimą lietuvių žiloje senovėje. Jai nekurie istorikai ir stengiasi perstatyti galimą paveikslą budo senovės lietuvių, tai jie tikt mena, meklyja, mažai tepaspirdami savo davadžiojimus ant faktų. Kad tai ne tušti žodžiai, bet tikra teisybē, tai juk aiškiai darodo tas dalykas, kad neretai išvedimai vieno istoriko nesutinka, o tankiai ir suvis priešinasi išvedimams kito. Dangumas mena, buk senovėje lietuviai turēja augštą dabą (kultūrą), kur-kas augštesnę, nē kitos tautos, bet ar taip tikrai buvo, tai sunku dabar yra spręsti, mažai teturint ant ko pasispirti.

Vienas tik dalykas galētų šiandien išskirstyti miglas, uždengusias nuo mūsų praeitę senovės lietuvių, vienas tik dalykas daleistų mums sustatyti sav aiškų paveikslą budo senovės lietuvių, — o tai apščios liekanos nuo priešistoriškos gadynės ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse. Liekanos šitos galētų mums aiškiausiai parodyti, kokiais keliais lietuviai atvyko į šiandienykščias sėdybas, kur ir kaip jie gyveno, kaip kariavo, su knom prekiavo, kokia buvo jų tikyba, kaip angštai stovėjo jų daba ir t. t. ir t. t. Suprantamas daigtas, kuo dangians bus surasta liekanų

*) Persiprašome p. Žalčio, nupeikūsiu mus „Vienybėje“ už vartojimą pravardes tyrinētojo taip, kaip jisai pasirašo, kad toliaus iš pamokinimo nepasinaudosime, nes visame civilizuotame svieta priimtų vartoti vardus taip, kaip jie yra rašomi. Rodos p. Zalčiui lengviaus būtų prikalbinti jam pažįstamą lietuvi, kad jisai ne polionizuotų savo pravardes, kaip mums ne tikrai jį pravardžiuoti. (Red.)

nuo priešistoriškos gadyinės, resp. kuodaugiaus bus padaryta archeologiskų tyrinėjimų, tuo aiškesnį supratimą apie praeitę senovės lietuvių galėsime mes sustatyti. Kitose šalyse yra jau padaryta gana daug archeologiskų tyrinėjimų, bet pas mus tų tyrinėjimų ikišiolai yra atlikta labai mažai. Archeologiskus tyrinėjimus Lietuvoje trukdo daug aplinkybių: pirmiausiai Rusijos randas, nedaleisdamos kiekvienam, nors ir mokančiam, vesti tyrinėjimus; toliaus neperdidelis skaitlius vyrų, norinčių ir turinčių galę vesti archeologiskus tyrinėjimus; didžiausia vienok priežasčia, trukdančia archeologiskus tyrinėjimus mūsų tėvynėje, ar tik nebus nesupratimas didelės naudos ir reikalingumo tų tyrinėjimų. O dirva del vedimo archeologiskų tyrinėjimų pas mus Lietuvoje yra plati ir derlinga! reikia tik kuodaugiausiai rankų, norinčių užimti apdirbimu tos dirvos.

Tarp užsiimančių apdirbimu šios dirvos didžiausią saujele sėklos ant jos yra jau pabėres p. T. Dowgird.

P. D. esąs pradėjęs vesti archeologiskus tyrinėjimus Žemaitijoje 1881 m. Nuo šio laiko jis, kasmet perleisdamas vasarą Žemaitijoje, rupinąs arčiaus pažiti jos liekanas nuo priešistoriškos gadyinės. Kadangi šitų liekanų Žemaitijoje esant apšciai, tai tikt' ik šiam laikui p. D. turėjęs jau galę surinkti gana didelį rankių senoviskų daigtų, tankiausiai jo paties iskastų.

Daugiausiai jis vedęs savo tyrinėjimus apygardose upių Dubisos ir Ventos. Ikišiolai spauda yra apgarsiti archeologiski jo tyrinėjimai tiktai šių vietų:

1) Milžinkapio paliai Jasnogórka — lenkiskame laikraštyje „Pamiętnik Fizyograficzny“ už 1886 ir 1887 m. (t. VI ir VII).

2) Milžinkapio Vizdergiuose — „Pam. Fiz.“ už 1888 m. (t. VIII).

3) Kapinyno Imbarų dvarelyj' — tam pačiam laikraštyje už 1889 m. (t. IX).

Tyrinėjimai šių vietų yra atlikti p. D. labai sistematiškai, už ką jų vertė dar augšciaus pakyla. Kiekvienos iskassenos, atrastos šiuose kapinynuose, privestos yra didumas skaitlinėse, paduotas platus ir aiškus aprašymas ir pridėtas prie galo paveikslas, apart to dar aiškiai paženklita vieta, kur tas daigtas buvęs rastas. Atlikdamas savo darbą, p. D. visados buvęs tos nuomonės, kad jis galis tik prirengti medegą del busenčiųjų tyrinėtojų tolimos senovės mūsų tėvynės; pats-gi jis užsituris nuo išvedimo nuosprendžių, nes dar laikas savę už perjauną darbiniką ant archeologiskos dirvos.

Kadangi pažinimas archeologiskų tyrinėjimų Lietuvoje ir rastų laike jų liekanų nuo priešistoriškos gadyinės Žemaitijoje turi buti žingeidus ir

naudingas del kiekvieno lietuvių, pertai aš čionai paduodu aprašymą tyrinėjimų augšciaus minėtų kapinynų. Labai gerai suprantu, kad ir menkiausias pašinėlis visados gali duoti geresnį supratimą apie iskasseną, nė aiskiausias ir dailiausias aprašymas jos, o pertai ir kiek galėdamas stengsiuosi patalpiti „V—e“ pašinius nors nekurių svarbesnių ir žingeidesnių iskassenų. Gaila, kad mūsų padėjimas nedaleidžia privesti pašinių visų iskassenų; tikiuosi vienok, kad ir paduotų pašinių užteks, idant kiekvienas galėtų sutverti sav aiškų a b e l n ą supratimą apie p. D. iskassenas.

Norintieji arčiaus ir plačiaus susipažiti su tyrinėjimais p. D. tekreipiasi prie jo paties veikalo „Pamiętki z czasów przedhistorycznych na Zmujdzi przez T. Dowgirda“, talpito lenk. laikr. „Pamiętnik Fizyogr.“ už 1886—1889 m.

I.

Milžinkapis paliai Jasnogórka.

(Žogių par., Kauno pav.)

Kapinynas paliai Jasnogórka, pramitas žmonių „Milžinkapiu“ arba dar kitaip „Pagonkapiu“, stovis ant nedidelio smiltinio kalnelio, apsiaupto iš visų pusių pelkinėmis pievomis. Nuo šiaurių ir vakarų kalnelį ši apriečianti upė Luknė, kuri, paėmusi pradžia iš ežero Proviersulio, gulinčio pelkėse atstume 1 viorsto į kampa rytų ir šiaurių nuo kapinyno, tekanti toliaus pelkėmis į vakarus ir, dasiekusi kalnelio, užsikreipianti po tiesiuoju kampu į pietus. Šitam tai tiesiamjam kampe Luknės ir gulis tas kalnelis, ant kurio esąs dabar kapinynas. Į vakarus nuo kalnelio, už Luknės, tęsiasi gana didelis miškas. Į patį kampa Luknės įpuolas upelis „Žebrys“, atbėgantis tiesiog iš šiaurių. Į šiaurius, už Luknės, o į rytus nuo Žebrio, ant gana plataus iskilmumo esą sustatytos triobos pačio dvarelio Jasnogórkos. Į kampa rytų ir pietų nuo minėtojo kalnelio, gulis tuojaus kitas iskilmumas, ant kurio stovi triobos Paluknių dvarelio. Iš šito jau aišku, kad vieta, liuosa nuo pelkinių pievų, esanti kalnuota; patys-gi kalneliai visi smiltiniai.

Kapinynas užimas beveik visą minėtąjį kalnelį; užimtas plotas išnešas apie 2 hektaru (arti 2 dieset.). Didesnė dalis kalnelio esanti jau paversta į dirvą; mažas tik šmotelis dabar dar n'ėšas apdirbamas, bet ir tas pats neužturis ant savo paviršio nė pilkalnelių (kurganų), nė akmenų ir nė jokių kitokių ženklų, kurie daleistų tikrai nuspresti, kad ant to kalnelio neatbutinai turėję buti senovėje kapinės.

Pirmą žinią apie šitą kapinyną p. D. apturėjęs 1881 m. nuo dvarponio Ant. Medekšos, kuris, netyčia užtikęs pas vieną bronzauniką Šidlavos miestelyje kelis senovės daigtus iš bronzos, dažinojęs, kad jie paeina nuo berno iš Jasnogórkos.

Bronzaunikas buvęs nupirkęs nuo to berno tokių senovės daigtų apie 30 svarų, bet visus juos sutarpinęs apart tiktai penkių iškasenų. P. Med. atpirkęs nuo bronzauniko užsilikusias iškasenas ir paskui padovanojęs jas p. D., pranešdamas su sykin, iš kur jos paeina. *)

Apturėjęs šituos daigtus ir dažinojęs, kad jie paeina iš laukų Jasnogórkos dvarelio, p. D. rudenyj tų pačių metų nuvykęs ant vietos, idant persitikrjti, ar ten tikrai ėšas kapinynas.

Budamas ant vietos, p. D. bandęs tasyk kasti ant minėtojo augšciaus kalnelio duobes dydžio 0,5 ketv. metrų, gylio 0,5—1,5 m., kas 4—6 metrus. Bekasant šitas duobes gana tankiai tekę jam užtėmyti juditas jau žemes ir dalis taukinių plėmų, paeinančiųjų iš puvimo organišku kunų, o kartais užtikti ir daigtus iš bronzos; vieną-gi kart' bekasdamas, jis laimingai pataikęs net ir ant kapo.

Kapas tas vienok nebuvęs visas sveikas: pusė jo buvusi suvis suardyta, sveika-gi likusi tikt ta dalis kapo, kur gulėję lavono kojos. Pagal padėjimą suvis nejuditų iš vietos kojų kaulų p. D. nusprendęs, kad lavonas buvęs paguldintas galva į vakarus.

Blauzdukauliai abiejų kojų buvę apdengti dangybe bronzinių skardycių (blekučių), tęsenčiųsi juosta skersai abi koji. Iš apačios blauzdukaulių skardycių suvis nebuve. Iš viso tų skardycių tam kape buve rasta 149, iš kurių 25 p. D. paaukavęs Mintaujos muzėjui ir prof. Samokvasov'ui iš Varšavos, visas-gi kitas sudėjęs savo rankiuje.

Visos skardytės turį figurą rombo, t. y. tokio keturkampio, kurio visi šonai yra lygus, du priešingu kampu aštriu, o kituodu atšipusiu. Vienam aštriamjam kampe beveik visų skardycių ėsanti skylutė, o į ją įverta maža bronzinė rinkutė; 7 tikt skardytės turį skylutes atšipusiam kampe. Didumu jos nedaug ką skiriasi tarp savęs. Trumpesnėji diogonalė, t. y. linija vienyjanti abudu atšipusiu kampu, išnešanti apie 3,5 etm.**), ilgesnėji-gi turinti nuo 4—4,5 etm.; viena didžiausioji skardytė turinti diagonales 4,2 etm. ir 5,6 etm. Kiekviena skardytė ėsanti papiešta išsidavusiu raštu (išsidavusiais rėžiais, spuogučiais, rinkutėmis, ritinukais, trikampiukais), bet ne visur vienokiu. 133 skardytės, suvis vienokio didumo (diog. 3,5 ir 4,5 etm.), ėš papieštos tik dviemi išsidavusiomis linijomis, bėgančiomis paraleliškai ties pačiais kraštais skardytės, o iš vidurio jų eilė spuogučių. Likusios skardytės yra dailiaus papieštos ir skiriasi tarp savęs įvairesniais papiešimais (žinr. „Pam. Fiz.“ už 1886 m.).

*) Aprašymas šitų iškasenų bus paduotas toliaus.

***) M. (metras) = 41,67 lenk. coliu arba 39,37 rus. coliu; etm. (centimetras) = arti 0,4 arba 2/5 colio.

Išpradžių p. D. šitas skardytės laikęs už dalį šarvo, kuriuomi buve pridengtos blauzdos iš pryšakio. Bet vėliaus atitikęs veikale Kraszewski'o „Sztuka u słowian i Litwy“ žinią, kad lietuvės, o ipač lietuvaitės mėgę dėvėti prijuostes, apsiutas visokiais barškučiais, o taip-gi dar radęs veikale Kruze's „Necrolivonica“ patvirtinimą šitos žinios rastomis Latvijoje iškasenomis, p. D. pradėjęs prisilaikyti nuomonės, kad rastos skardytės turėję buti prikabjtos prie žemutinės dalies moteriškos prijuostės arba žiurksto. Ant prijuostės jos turėję guleti arti viena kitos, taip, kad tarp jų suvis nelikę tuščios vietos. P. D.—o nuomonę patvirtina pati forma skardycių, o taip-gi ir tas dalykas, kad jų suvis nebuve užpakalyj blauzdukaulių.

Apacia šito kapo, ėsanti atstume 0,75 m. nuo paviršiaus kapinyno, buvusi išpilta tyromis, baltomis ir smulkiomis smiltimis.

Tam pačiam kape, tiktai suardytoje jo dalyje p. D. užtikęs geležinį riestą peilį, kokį šiandien vartoja sodaunikai.

Apart to p. D., bekasdamas minėtasias duobes, užtikęs skyrium keletą daigtų iš bronzos ir geležies, apie kuriuos vėliaus bus paminėta.

Rasti daigtai ir kapas aiškiai liudyję, kad ant to kalnelio tikrai ėšas senovės kapinynas ir kad tenai galima busent atitikti apšėčiai visokių senoviškų daigtų. Negalėdamas prigulinciai ištyrinėti viso kapinyno tuose pačiuose metuose, p. D. atidėjęs tą darbą ant ateinančiųjų metų. Šituos pirmutinius bandymus p. D. atlikęs viena diena.

1882 ir 1883 m. p. D. tyrinėjęs šitą kapinyną išviso 6 1/2 dienas, samdydamas kasdien' po 2—4 darbinikus. Žinoma, per taip trumpą laiką jis galėjęs ištyrinėti vos tik mažesnęją dalį kalnelio (pietinius ir rytinius jo kraštus), ant kurio ėšas kapinynas. Galutinį užbaigimą šito darbo jis atidėjęs ant tolesnio laiko, nes tam tarpe turėjęs dar pažjti, nors paviršutiniai, kelis naujus kapinynus; p. D. neabejojęs, kad pabandžius jam tyrinėti kapinynas toliaus busęs godojamas ir ne-naikinamas.

Pirmiausiai p. D. pasirupinęs pažjti formaciją kalnelio. Del šito siekio jis iškasęs duobę gylio 3,5 m. ir persitikrinęs, kad kalnelis ėšas sudėtas iš sluogsnų geltonų smilėjų, perskirtų plonutėliais sluogsniais stambaus žvyriaus. Bekasdamas šitą duobę, jis užtikęs suvis beveik sveiką kaullavonį, su galva atkreipta į vakarus ir rankomis uždėtomis ant pilvo. Aplink šitą kaullavonį jokių daigtų nebuve, apart 34 nukaltų geležinių vinių. Prie nekurių vinių buve užsilikusios dalelės medinių lentų, į kurias, regisi, viny's turėję buti įkaltos. Aišku, kad lavonas buvęs palaidotas sukaltame iš lentų karste (grabe) ir be abejonės tai turėjęs

buti krikščionis, vėlesniame tik laike palaidotas ant šio kapinyno.

Tolesnis tyrinėjimas šito kapinyno buvęs vedamas tokiu budu:

Buvę kasami paraleliški grobiai (revas), turintieji pločio 0,75 m., gylio 0,5—1,0 m., ilgio apie 20 m., — išpradžių atstume 4 m. vienas nuo kito, o paskui tankiaus, kas 0,75 m. Grobiai šitie traukiąsi nuo rytų į vakarus (apart dviejų, iš kurių vienas eįs iš šiaurių į pietus, o kitas iš kampo rytų ir pietų į kampa šiaurių ir vakarų. Grobius kasęs p. D. drąsiai, pakolaik nepatemyjęs kokioj-nors vietoj gana aiškaus taukinio plėmo, t. y. smilėių daug tamsesnių iš priežasties prisimaišymo supuvusių organišku dalių. Tasyk jis praplatinęs grobį į šonus, idaut atrasti, kur baigiąsis plėmas. Paskui aplink visą plėmą buvęs kasamas siauras grobelis, del visiško atskyrimo plėmo nuo aplinkinės žemės. Tokiu budu, atskirtas taukinis plėmas, išrodęs lyg kepalas žemės. Šitą tai kepalą žemės kuoatsargiausiai p. D. krapštęs su maža lopetaite (teisingiaus su muliorių kelne), rupidamasis nepajuditi iš vietos nė kaulų ir nė jokių esančių tame kape daigtų. Tapus atkastiems visiems daigtams, tapus prašalitiui sluogsniai anglių ir smilėių ir pasirodžius potam sluogsneliui baltų smilėių, kuriomis buvusi išberta apačia kiekvieno kapo, p. D. paišęs sav padėjimą esančių kape daigtų ir kaulų. Potam, išėmęs iš kapo visus daigtus ir numeruojęs juos ant vietos. Ant galų galo jis perkasinėjęs dar visas esančias ant dugno kapo smiltis, ar nebusęs užsilikęs jose jaib-kokis daigtas. Žemė, išmesta darbininkų ant kranto, taip-pat buvusi stropiai peržiurėma, o žemė jo paties išmesta, atkasinėjant patį kapą, buvusi siojama per tankų sieta.

Pirmutiniai trys kapai nebuvę taip sistematiškai ištyrinėti, kaip čionai yra aprašyta. Bet kadangi šituose kapuose daigtai gulėję grupomis, o prietam dar vieta, kurioj jie buvę rasti, ir pats jų padėjimas buvę iš pat pradžios paženkliti. tai ir klaidas savo p. D. galėjęs paskui pataisyti.

Pirmutiniuose kapuose, atkastuose dar 1882 m., p. D. užtikęs daleles medžio, kurias jis išpradžių laikęs už daleles medinių karstų; p. D.—uį rodėsi, lyg jos tverią formą lovio. Nors ir šitie žymiai nebuvę aiškus, vienok p. D. pasibaigus tyrinėjimui 1882 m., buvęs persitikrinęs teisingume pirmutinio savo daleidimo (apie ką jisai rašęs „Kłosy“ t. XXXVII N. 952). Bet tolesni mēklyjimai ir tyrinėjimai 1883 metų darodę jam, kad tai greičiaus galėšę buti liekanos medžio šaknų, įpac kad jis jas rasdavęs ir tokiuose daigtuose, kur jokio kapo nebuvę. Šiaip ar taip, dalykas šitas esąs dar abejotinas.

1882 m. buvę iskasta 13 grobių, o juose atrasta 10 kapų; 1883-gi m. iskasta 10 grobių, o juose užtikti 6 kapai. [Toliaus bus.]

Ženklaai gadynės.

15. kovo 1891 m. Kaunan atvyko naujai paskirtasis stačiatikių vyskupas Grigorius, vietan mirusiojo Kiriliaus. Patiktą su dide iškilme kaip iš pusės valdžių, taip ir dvasiškytės, Grigorių pasveikino nuo vardo paskutines stačiatikių popas Dorofiejus Jarnševič šiais žodžiais, kuriuos čia pilnam suglandime paduodu.

„Kauno dvasiškytė ir vietinikai Jusų naujos avinyčios sveikina Jusų Preosviaščenstvą laimingai musump atvykus. Jaigu visur stačiatikių žmonės džiaugiasi patikdami savo Piemenį, tai juo labiaus toks džiaugsmas apnyksta mus, gyventojus šio krašto. Įtarmės mūsų tikėjimisko gyvenimo visišškai įpatingos. Mus iš visų pusių turi apsiautę ir slegia savo didmena gentės kitos tikybės ir tautystės, kurios nesusivaldo nė vieta, nė laiku, idant išrodyti musumpi savo amžiais gaivintą ir fanatizmu maitytą neapykantą, ir kurios neaplenkia nė vienos progos, idant išpinkliot į savo žabangas išpažintojus mūsų cerkvės. Todėl, čia reikia Piemens nevien dėlto, idant žodžiu ir darbu rodyti mums kelią į amžinastį, bet ir dėlto, idant suramint mus, dvasišškai pastiprint toje kovoje, savo angštu ir svarbiu žodžiu sutramdyti tą be galo karštuojantį darbštumą neva Dievo vardan priešgyniaujančių mūsų tikėjimui žmonių, ir apskrieti jiems tamtikrą jų vietą. Tvirtai tikėdami, rasę Jusų Preosiaščenstvoje savo dvasišką tėvą, kelvedį ir apgynėją, mes dvejojai džiaugiamės Jums atvykus. Tesie, tad, atėjimas J. L. pakajuje! Žengkie, šviesusis Piemeni, į prieglandą šventojo Nikolajaus stebuklingo, minėdams, jog palaimintas kiekviens, kurs ateina Dievo vardan.“

Atitardamas, vyskupas Grigorius pasakė šit ką:

„Sveikinu ir aš nuo savęs jus, mano drangpiemens ir Dievo siųstoji man avinyčia, dvasėje romės ir meilės; geidžiu Jums to, ko visada linkėdavo šv. Povylas apaštalas, laimindamas bažnyčias. Jisai geidžia pirm visoko palaiminimo ir romės. Palaiminimas jums ir ramybė lai didinasi, tarsių ir aš, jį sekdamas. Sutikdami tarp savęs ir palaiminti, mes pergalėsime visokią priešgynystę. Mažai čia mūsų tarp apnykusių mus žmonių kitokio tikėjimo ir tautystės, tačiau mums teko angščiausia laimė prigulėti prie vienatinės tikrosios ant žemės cerkvės, t. y. prie stačiatikytytės, kuriai Kristus pažadėjo pergalėjimą netikrų išpažinimų. Bažnyčios nelabųjų tegul lygkol ir didžiuojasi prieš mus, tegul pyksta ir

pasaliauja: tai išrodo tik jų neteisybę. Bet joms nuo amžių skirta pranykti, kaip jau apskelbta Dievo apreiškimuose. Atsiminkime, kiek pasekėjų Kristaus buvo Jam dar ėsant ant žemės. Jų buvo mažas žiupsnys tarpe netikėlių ir piktintojų. Bet Viešpats tarė tai sanjiai žmonių: nesibijok, menkas bureli, nės tėvas jusų paskyrė jums karalystę. Tėvas mūsų dangiškasis pavedė tąją karalystę ir mums, — karalystę tikros teisybės ir podraug karalystę palaimos, su visoms gėrybėmis jos, o sykiu su ja ir josios dėlei — ir karalystę ant žemės. Taigi nenusigandauk, mažasis bureli, tik tvirtai atsiduokie dvasiai tos karalystės. Man regisi, jog ne be Dievo valės teko man atvykt jusump ir užmegsti dvasišką su jumis ryšį dienoje atleidimo ir broliško susidraugavimo. Užlaikykime tad vienas su kitu sutikimą ir meilę, susiglaudę Kristuje į vieną Dievo draugystę, o Dievas ramybės bus su mumis ir apsiaus mus pergalinga palaima visuose nuliudimuose ir nelaimėse mūsų. Išganytojas ir pirmsekėjas mūsų, žengdams ant kryžiaus, pasakė mokytiniams savo: kęsite svieta nuliudimus, bet stiprikitės, nės aš pergalejau svieta.“ —

Už pendant viršui išguldytoms kalboms galiu paduoti dar žodžius popo Tichomirov'o, kuriuos jisai sakė priešminę, susirinkusią 27 Liepos 1891 m. Saduvoje iš dėsities metų šventes tenajiskėje stačiatikiškoje cerkvėje. Tarp kitoko, Tichomirov'as pasakė: „... tegul nieks iš mūsų nemėklina, jog mes esame čia atėjūnais — ne, mes nuo amžių čia esame savais. Buvo laikas, kada Dievas ar mėgindams tikėjimą mūsų pratevių, ar korodams juos už nusidėjimus, arba-gi turėdams link mūsų kitokius dieviškus užmąnymus, kurių paslapties mums atidengti nevalia, — pavedė juos į rankas priešinių mūsų tikėjimo ir tautystės; bet iš savo n'eišpasakytos gėrybės jisai iš kovos padarė mylistą ir veide pirmsekusios ir dabarnykstės kartos sugražino mums nuomąžiną saviją...“ Toliaus, p. Tichomirov'as, tarp kito ko, išpasakojo, jog Šaduvos apielinkėje 10 metų atgal buvę vos 25 stačiatikiai, dabar-gi jų esą jau 250 ir kad dėl tųjų pastatytos esą net dvi dailios mokslinyčios P. Tichomirov'as tikisi, jogei skaitlius stačiatikių vis didįsis ir kad reikalai rusiškystės rasę šiam kampė didele klotį. . . .

Man dedas, jog skaitytojai nereikalauja komentarijų viršui minėtoms kalboms. Kad tos kalbos nepasakė nieko naujo rusams, užgulusiems mūsų kraštą, tai jos daug gali pasakyti mūsų intelligencijai abelnai, o dvasiškystei ipač, nurodydamos, į kokį dabar lenksmą įjijo mūsų uzurpatorių polityka ir iš kur dar labiausei vyburiuoja pavojus. Polityka atvira — à bas les masques!

J. N. Kėkstas.

Iš Lietuvos.

Kaunas. Neseniai dar buvo tas laikas, kada, kaip pasakoja žinovai Kauno, šits miestas išrodė visiškai lenkiška vieta: visuose pašaliuose ir pakraščiuose perdēm girdėt buvo lenkiška kalba. Dabar-gi į kokią 20 metų Kaunas, kas link kalbos, visiškai persimainė — visur, kur tik eini, viešpatauje maskoliška kalba. Tokia metamorfoza Kauno gali sukelti pas lietuvišką patrijotą gerą viltį. Jaigu tas miestas taip greit maino liežuvį, tai gali laukti, kad greit jis galės apmainyti ir maskolišką kalbą ant kitos, padėkim, ant lietuviškos. Suprantama, kad tokios viltys nēr suvisai tuščios. Bet pažiurėkim, kas per priežastės tokios Kauno metamorfozos. Kaunas apgyventas daugiausiai žydų. O jau visiems žinomąs žydėlių budas — kur pergalejimas ir syla, į tą pusę jie ir linksta. Kada buvo lenkų viršus, jie krypo prie lenkų; dabar-gi prie maskolių. Kur dingo tie „Polacy staroza konni“, kurių, lenkams viešpataujant, apšciai galėjai rasti Varšavoje' ir kituose miestuosė Lenkijos?

Čia taipjau galime priminėti aną žydėlių — lenkų patrijotą Jankelį, kurį taip ideališkai aprašė Mickiewicz poėmoje: Pons Tadeušas? Tokių žydų dabar ne pamatysi jau: kitoki laikai, kitoki mus viešpačiai, kitoki (bent jie pasirodyti kitokiais) ir žydai. — Pasakoja, kad Vengrams atsigriebus nuo Vokiečių ir gavus liuosybę, visi Vengrijos žydėliai į 3 dienas pavirto į Vengrus. Žinia, tokia pasaka dėl juoku sudėta, vienok turi daug teisybės.

Žydai, tai yra toks elementas mūsų tėvynės, ant kurio mes savo atgijime nē kiek ne galime remtis ir pasitikėti ant jų pagelbos, nes jie niekam dar tokiuose dalykuose ne padėjo, bet priešingai, visados ėjo už pergaletojus ir prišpaudėjus.

Ką mums daryt su jais, tai labai sunku atsakyti. Bet man rados, kad nedaug tie apsirinka, kurie sako, kad mums ne tai turi rūpėti, kas bus su žydais, bet, kaip nuo jų išsiluosuoti: nes mes dabar tikrais vergais žydų esame — be žydo nieko negali padaryti, ne pirkti nē parduoti, nē numirti, nē užgimti. Iki žydai ne atsisakys nuo savo izoliuoto gyvenimo, nuo fanatiško ir prietaringo mokslo talmudo, iki neišsiluosuos nuo rabinų valdžios, ikitol ne gali laukti nuo jų gero. Bet kaip amžiais į juos įėjo tos visos blogos įpatybės, taip ir ilgai reiks laukti jų persimainymo. O apeilinkės visai priešinasi atsivertimui žydų, nes jie ištikro yra nelaimingi nuo visokių persekiojimų. Persekiojimai-gi ir prievarta retai gali atkreipti ant gero kelio, priešingai, jie tik tvirčiaus suriša persekiojamus ir daro gilesnį skirtumą tarp persekiojotų ir persekiojamųjų.

Jaigu mes norime kada nors turėti naudą iš žydų, tai turime patys permainingi savo pažiūras ir pasiūlymą su žydais.

Geriausias daigtas, kad galimi but susituokimai tarp žydų ir musiekių ir kitų tautų be pervertimo vienos pusės tikėjimo ir tautiškumo į kitoniskus. Vaikai-gi turėtų buti tokiais, kokių norėtu tėvai: Taigi čionai suvisai nereikalingas įsikišimas valdžios, kuri tankiausiai net štai kokius kuriozusus pramano: — jaigu mahometoniško tikėjimo esybė susituokia su esybė kito kokio krikščioniško tikėjimo (nevat ne stačiatikiško) tai vaikai turi but stačiatikiai. Išeina, kad tėvas mahometoniško su motina liuteriško tyrėjimo, neatbutinai turi gimdyti vaiką stačiatikį. Toki kuriozozai gali tik Maskolijoje atsitikti.

Teko kartą šią vasarą keliauti nuo Kauno ant Raudondvario ir Bapų. Pasirodo, kad čia aplinkui tikra Lenkija; net piemens kumelius gaudydami rėkauja lenkiškai, moteriškės, pasitikdamos ant kelio, sako — „dobry wieczor“; užėjus į grintelę atsigerti, ant lietuviško padėkavojimo atsako: „niema za co“. Tokį įspūdį padarė trumputėj mano kelionėj, (nes tik apie 2 mylias nuo Kauno buvau nuėjas.) Dyvinas daigtas, kitoj' pusėj' Nemuno, Suvalkų gub., lenkiškumas kur kas mažias išsiplatinęs.

Ant garlaivių, plaukenčių Nemunu, darbinikai parvažinodami, troptus nuvarę, iš Prusų dainuoja ir lenkiškas dainas, norint tarp savęs kalba ir lietuviškai ir lenkiškai.

Dzukuose-gi, girdėjan, lietuvišką dainą garbėj net pas bajorus ir pusmozorius, kurie kalba lenkiškai, bet dainuoja tankiai ir lietuviškai.

Teiposgi anoj' pusėj' Alytaus. Vilniaus gub., jaunieje lietuviai, dabar kuo ne visi perka lietuviškas maldaknięs, norint seniaus daugiausiai ant lenkiškų meldesi. —

Starpolė (Suval. gub.). Kaip didiai baidosi maskoliai mažiansio šešėlio lietuviško krutėjimo, gali parodyti šitas atsitikimas. Atėjo pradžioj 1891 m. į vieną mokytinį gimnazijos laiškas, ant kurio iš lanko pusės buvo lenkiškai parašyta: „atsiųsk man Aušros Numerį“.

Tuojaus gimnazijos vyriausybė su žandarais eina pas tą vaikina į namus krėsti. Iškratę visą buvimą, išvertę visus kišenių, atrado pas vieną vaiką, 2-os, turbut, kliasos, lietuviškas eilutes, kurias jis, kaip gudriai išsiteisino, persirašęs pats nežinąs iš kokių ir iš keno knięų. „Radau, sako, ant lentynos, persirašiau ir vėl ten padėjau.“ Daugians nieko neatrado. Eilutės buvo suvisai nekaltos — „Tegul giria šlamsčia, užia“ „Akrtų daina“ ir kitos tokios. Iš to mažmožio valdžia padarė didelį daigtą: žadėjo net vaiką išmesti iš gimnazijos, jei nepasakys, ką jis žino apie tą

dalyką. Bet vaikas ar iš gudrumo, ar nežinodamas nieko, nieko nepasakė jiems.

Ant galo pasirodė, kad visas tas darbas buvo tik ant piktumo tam vaikinui padarytas. Žinomas, mūsų mieste „šungalvis“, norėdamas išpasalų įkasti, kito ranka parašė ant virsaus laiško minėtus žodžius.

Budka (Starapolės pavieto, Suval. gub.). Teko buti ant susirinkimo gminos, kada rinko sudžią, launykus ir vaitą. Čia galėjan gana gerai prisiziūrėti, kad mus žmonės turi labai mažai unaro. Kad įmanytų, tai kojas, načelnikui pabuėiuotų. Načelnikas pavieto šneka su žmonėmis maskoliškai ir paskui klausia jų: — „ponimajete-li?“ (Ar suprantate). Žmonės atsako — „ponimaju“. Kaip patėmijau, tik retas gali suprasti kalbą načelniko, nes paskui, načelnikui nuėjus toliaus, viens kito klausynėja: „ka sakė načelnikas?“ Tai tikras paikumus. Jai nesuprantat, tai ir sakykit, kad nesuprantam. Tada turės načelnikas liepti vaitui išversti lietuviškai.

Toliaus, žmonės pertankiai prieš načelniką be kepurį stovi. Reikia laikyti dvasiaus. Jo ir kitų tokių nēr ko bijotis. Visi iš to paties molio padaryti. Garbėti juos perdaug ir-gi ne turim už ką.

Kartais atsitinka, kad rejantai ne taip surašo aktus, kaip žmonės norėjo; perskaito žmonėms maskoliškai, išpasakoja lietuviškai ir viskas. Kaip kada buna vienaip maskoliškai parašyta, o kitaip lietuviškai jie pasako. Tai ne gerai. Juk, galima reikalauti, idant aktai butų ir lietuviškai surašyti. Taip yra įstatymuos ir to reikalauti reikia nuo rejentų (notariju). Toksai įstatymas yra bent dėl Suvalkų gub.

Nekursai Tolstoj, maskolių didžponis, norėjo nupirkti barono Keudelio dvarus, Naumiesčio pav. esančius. Suderėta buvo 1 milijoną rub. Kaip girdėt, motina Tolstojaus nedavė sunui pinigų ir viskas pasibaigė ant niekų. —

✓ Keli žodžiai apie Airių kylimą.

Kur vienybė, ten pasisekimas ir laimė.

Mirus O'Konnell'ui, Airijoje užstojo tyla. Kylimas tautiškas, taip labai išsiplatinęs, susimažiuo. Tarpo airių patrijotų išsiskyrė burelis, pramintas „Jaunaja Airija“ (Joung Ireland), kuris laikėsi aštresnės politikos ir buvo persitikrinęs, kad konstitucionaliskais pragumais negalima datirti laimės Airijos. Užtai jis vedė agitacija, idant prirengti tautą prie maišto, ir didelę viltį dėjo ant pagelbos svetimų viešpatysčių. Pakilus 1848 metuose rėvoliucijai Francuzijoje, sąnariai „Jaunosios Airijos“ nusprendė, kad geras laikas padaryti maištą Airijoje, ir nusiuntė į Francuziją dēputacija prašyti pagelbos. Viltys vienok suvadžiojo juos, nes pagelbos

negavo, ir kur nors pakeltą maištą valdžia greitai užsmaugė.

Energiskas sulaikymas bandymų syla datirti politiškos laisvės, buvo priezasčia išsiplatinimo paslapčių draugysčių, kurios toliaus vedė darbą „Jaunosios Airijos“. Per kelis metus paslapčia agitacija neapsireiškė smarkiais prasimušimais neapykantos ir neužsiganėdinimo; bet ji uždėjo pamatą kito plataus kylimo, praminto fėnianizmu. Fėniai taip-gi platino nuomonę, kad kova ant kelio konstitucionališko negali išliuosuoti airių nuo Anglijos dėsotizmo; tautos norai ir geidavymai gali išsipildyti tiktai per atvirą maištą. Kaip ir vadai „Jaunosios Airijos“, fėniai taip-gi tikėjose ant svetimos pagalbos. Smarkiausiai išaugo fėnianizmas 1867 metuose, kada pradžioje kovo mėnesio parengtas buvo visatinas maištas Airijoje. Šitas paskutinis pasikėsinimus syla išrauti atimtas tiesas taip-gi nepasisekė; nors maišto organizacija buvo plati ir iš visų pusių apmisyta, vienok valdžiai nesunku buvo apimti maištininkus.

Nors sylos politika, už kurios griebėsi „Jaunoji Airija“ ir fėniai, nepasisekė, vienok po jos įtekme persimainė žymiai libėralų pažiuros ant airiško klausymo. Paslapčios draugystės, laiks nuo laiko prasimušantis neužsiganėdinimas liudyjo, kad airių širdise susirinko daug karėių jausmų, pagimdytų išlygomis ekonomiško ir politiško gyvenimo, kad vienomis priespaudomis negali išblaškinti įsikerejusio neužsiganėdinimo. Libėralų vadas Gladston pirmiausia išsitarė, kad laiks atsiskętyti nuo priespaudų ir paklausyti vaitojimų nelaimingos tautos, kurios verksmingas padėjimas visiems metasi į akis. Pastojęs ministrų-prėzidentu pabaigoje 1868 metų, Gladston apskelbė savo programoje dvi svarbias reformas, prigulincias prie Airijos: viena turėjo už siekį numetimą viešpatystes bažnyčios Airijoje, o kita pagerinimą agrariško padėjimo. Iki pabaigai 60tų metų protėstantų bažnyčia buvo Airijoje viešpatystės bažnyčia, Ant užlaikymo jos kunjgų buvo uždėtas mokestis — dešimtinė, kurę de facto mokėjo katalikai. Buvo dvasiški sudai, žemė, paskirta protėstantų bažnyčiai. Vistai išnyko, kada 1869 metuose užtvirtino Gladston'o projėktą apie bažnyčios rėformą, atėmė nuo protestantų bažnyčios buda viešpatystės bažnyčios ir sulygino ją su katalikų bažnyčia. Sekančiuose 1870 metuose parlamentas užtvirtino kitą Gladston'o projėktą, kuris turėjo už siekį pagerinti fėrmerų padėjimą. Žemvaldžiai buvo suspausti iš dviejų pusių: pirma, naujai užtvirtinti įstatymai uždėjo ant jų pareigą atiteisti fėrmerus, atsakant šitiems nuo sandos, nežiurint ant to, kad jie teisingai mokėjo rėntą; ir, antras, žemvaldžiai turėjo atiteisti fėrmerus už mēlioracijas ant sandomos žemės. Į aktą 1870 metų įbruko taip-gi įstatymus, kurių projėktą davė Bright ir pagal kuriuos viešpatystė apšėmė duoti pagelbą perkančiams žemę iki $\frac{2}{3}$ vertės perkamos žemės.

Patyrimasparodė, kad aktas 1870 metų neišrišo agrariško klausymo Airijoje; vienok jam reikia pri-

pažinti principiališką svarbą, gulincią tame, kad fėrmėrams buvo pripažintos tiesos, kurių nepripažindavo teorija absoliutiškų tiesų žemvaldžių.

Pačioje Airijoje Gladstono reformos pakėlė viltys geresnės ateities. Čia vėl prasidėjo kylimas, į kurio pamatą buvo padėti principai O'Konnel'io: rupintis ir dirbti del politiškos nepriegulmės Airijos su pagelba konstitucionališku pragumų ir ginti airių reikalus Anglijos parlamente. Šituom kylimu prasideda trečias periodas istorijos tautiško darbo airių vardan įgijimo politišku tiesų, užtikrinančių patvaldystę dalykų savo krašto.

Pradžia kylimo, traukenčiosio dar ir mūsų diense, šitokia. 1870 metuose 15 dieną gegužio Dubline susirinko ant mitingo apie 65 vyrai vietinių gyventojų, idant pasikalbėti apie Airijos reikalus. Nors susirinkusie prigulėjo prie visokių profesijų ir išpažino nevienokias nuomones politikiškas ir tikėjimiškas, vienok pasirodė, kad visi netik geidžia ir siekia gero tėvynės, bet ir vienaip supranta pragumus, su kurių pagelba gali datirti tų siekimų. Nuomones, išreikštas ant susirinkimo, vienas sanaris suvedė į vieną, kurioje apshireškė visų supratimas, kad ēdancias Airiją nelaimės gali išnaikinti tiktai tada, kada ji turės savo parlamentą, atskirą nuo Anglijos, kuris užžiurėtų vidurinius dalykus Airijos. Netrukus buvo įsteigta nauja „Associacija airiškos patvaldystės“, kurios svarbiausios uždavos buvo sekancios: 1) parupinti Airijai atskirą parlamentą, 2) užtikrinti tam parlamentui, sutarus su Anglija, tiesą išduoti įstatymus ir užžiurėti vidurinius dalykus Airijos ir valdyti visomis įnašomis ir viešpatystės turtais, primant teisingą dalyvystę abelnuose išdavimuose sudėtų vaistijų, 3) palikti Anglijos parlamentui atlikimą reikalų su svetimomis viešpatystėmis, abelnai reikalų, prigulincių prie tarptautiško gyvenimo, 4) datirti tokios tvarkos tarpo abiedviejų šalių, Anglijos ir Airijos, ne- užkabinant karališkų tiesų ir su pagelba pragumų, nepriešingų konstitucijos įstatymams.

Tokios tai buvo uždavos naujo kylimo, kuris netruko sutraukti airius į partiją, augusią kassyk į skaitlių ir per rinkimus į parlamentą 1874 metuose gavusią 60 pasiuntinių. Sekančiuose 1875 metuose į jos eiles įstojo naujas darbininkas, Parnell, kuris praėjus keliems metams paėmė į savo rankas vadovystę partijos ir davėdė airišką klausymą iki tam laipsniui, kurio jis nebuvo dar pasiekęs. Apimantis ir gilus protas Parnell'io ir greitai patėmyjo silpnas vietas airių partijos. Pirma, jos prezidentu buvo Bett, žmogus menkos energijos ir išpažintojas lėtos politikos, kurios dvase yra greičiaus lukestis, nekaip energiškas darbas ir kova. Nuo vado įpatybių prigulėjo, iš dalies, abelnas budas partijos veiklumo, kuriam truko smarkumo, stiprios vienybės ir energiško apgynimo tautos reikalų. Pertai diduma airių šaltai žiurėjo ant savo partijos ir palinkus buvo tikėti, kad legališku keliu Airija negalės datirti išpildymo savo norų ir siekimų.

(Toliaus bus.)

Apsakymai.

Pigiausis Išpardavojims.

Pučku, Revolveriu, Dudu, Smuiku, Aristonu, visokių daiktų su Muzike, Porzelono, Stiklo, Lampu, Gumjos ir medžio Kurpju, aukso Remu, Gardinu, Stangu, Lango užkabų, Gumjos ir vaško stalo Apklodžiu, Kudikiu Vežimu ir Krasiu, Lytaus Širmu, Lazdu, Lavonu Įkapiu, Pirštiniu, Korsetu, Skuros Tavoru, Knyпкиu, Apstatalu, geriausiu Siuvimo Reikminu Vilniu ir Mezgimu Bumbulu didžiausiame Išsiskyrimo ant pigiausiu Prekiu prie

E. Stacklies,

Tilžėje,

Vokiškoj ulyčioje 73,
priešais karal. Gymnaziją.

Naujai išėjusios knygos.

— **Lietuviškieji raštai ir raštininkai**, raszliaviška peržvalga parengta Lietuvos mylėtojo. Tilžėje 1890. 234 pusl.

— **Vistorija** arba apsakymai apie Lietuvos praeigą. Parašė Stanyslovas Zanavykas 1886. Tilžėje 1891 m. 186 pusl.

— **Europos istorija**. Parašė Edvardas A. Freeman. Išz angliškos kalbos vertė J. Andžulaitis. Su žemlapiais. Plymouth. Pa. 1891. (Amerikoje.)

— **Svieta pabanga**. Tilžėje 1891. 30 pusl.

— **Trumpi nusidavimai** Prūsų Lietuvos. Užrašė M. Jankus. Tilžėje 1891. (Gotiskomis raidėmis). 16 pusl.

— **Aplinkraštis** į Vilniaus džiakonystės knygą 1870. 36 pusl.

— **Šv. Alfonso Liguori**, Apie maldą kai po raktą į dangų. Vilniuje 1891 m. 144 pusl.

— **Kristijonas Donalaitis**, Pavasario linksmybės. Tilžėje 1891. 18 pusl.

— **Už ką mes Lenkams turime būti dėkingi arba nedėkingi**, knyguteje už 10 kap.

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus. Tilžėje

D. Peteraitis, Tilžėje,

Vokiszkoje ulyčioje No. 14, (ant Kampo).

Prisivelyja visokių apredų tavorų už labai piges prekas.

Štukaunas laiškelis:

„Tetutė“

už Sausį, Vasarį ir Kovą išeis po kartą. Toliaus, jei rasis atsakantis skaitlius skaitytojū, išleisime kas nedelę kartą.

Už tris pirmus mėnesius apsimokės į Meškorią 75 kap. su prisiuntimu tuojaus po išėjimui. Prusuose kaštuos jie 90 pf., Ameriko 25 centus.

Antrašas „Tetutės“:

Herrn **Kr. Funkat**,

Tilsit (Ostpreussen), Hohe Str. 93.

Knigų spaustuvė M. Jankaus, Tilžėje,

auksztojoje ulyčioje No. 93, (prie Turgaus).

Prisivelyja atlikti visokius spaudos darbus ir už tai piges prekes parokuoja.

Pinigus, rankraščius ir grometas

„Varpo“ bei „Ukinjko“ delei siunciant reik šiokią antrašą padėti:

Herrn **Dr. W. Bruažis**,
Tilsit.

Italpa: Už ką mes lenkams turime būti dėkingi arba nedėkingi? — Užsimerkus, V. K. — Tėvyniški varpai. — Literališka peržvalga, V. K. — Audiatur et altera pars, Vincas. — Archeologiški tyrinėjimai Žemaitijoje, J. Bitaitis. — Ženklaigdynės, J. N. Kėkštas. — Iš Lietuvos. — Keli žodžiai apie Airių kilimą, M. Joniškis. — Apsakymai.

Sausdita pas Martyną Janką. Tilžėje.